

**MUUSIKA
LEHE
JÖULU
ALBUM**

1930

HIND 25 SENTI

Parimad paberossi

TUBAKAD

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab koheviile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning püselukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja erinevad oma suurepärase maitse läbi.

O-ü. „HAVANNA“.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Toimetus: R. Päts, prof. J. Aavik, A. Krull, R. Kull, M. Lüdig,
L. Neuman, M. Saar, T. Vettik, E. Vörk ja R. Saving.

TEODOR VETTIK

MEIE KIRJASTUSOLUDEST JA UUEMAST MEESKOORI NOODIKIRJANDUSEST

Oleme oma muusika-literatuurilt hirmus vaesed. Meil ei ilmu publikule kättesaadavana peaaegu midagi. 10 aasta kestvusel võime loendada vaid kümme-kond trükist ilmud tööd — nii siis aasta jooksul ilmub meil umbes üks soololaul, või klaveripala, või koorilaulude kogu.

Meil pole kirjastusärisid, kes võtaksid kirjastada meie oma heliloojate töid. Meil puuduvad niisugused muusika-ärimehed, kes oleksid ühtlasi kultuurtegelased muusikapõllul.

Tõsi küll: meie muusikaärid kirjastavad, kuid kirjastavad igasugu lööklaule, tantsupalu ja muid kergemaid kõlkaid, sisukamad terad meie muusikaloomingust aga ei tasuvat kirjastuse kulusid, ja, mis pääasi: ei toovat ärilist kasu!

Kui meil leiduks ükski ideeline muusika-ärimees, kes esialgu ei läheks välja otsekohe suurile kasudele, kes oleks eeskätt mees, kellele oleks südamelähedal meie muusikaloomingu areng — küllap siis ajajooksul oleks meil oma muusikaliteratuuri küllaldasel määral — ja küll see töö siis, aastate jooksul, tasuks end äriliseltki. Kahjuks puudub meil aga, säärane ärimees!

Nüüd oleme nagu popsid: tahame korraldada mõnd kontserti — mingem laenama teistelt rahvustelt. Teistel on küllalt!

Meie lauljad-solistid võivad kontserdel serveerida meile terve rea näiteks soome laule, eesti laule neil aga pole. Sama lugu on instrumentaalsolistega. Viilule on meil vahest paar-kolm pala, klaverile samuti.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsus, kelle töökavas on ka helitööde kirjastamine, pole ses asjas juba algusest päält taband õiget joont. On ostetud küll miljonite eest helitöid (100 helitöid — 2.607.000 senti), kuid kirjastamisele on kulutatud naeruväärt vähe — 152.625 senti. Selle summa eest on kirjastatud üldse 6 muusikapala. Ja kui võrdleme seda summat üldise summaga, mis seni saadud helikunsti osas (29.312.900 senti), siis nähtub, missugust vaeslapse osa on eland meie muusikakirjastus. Viimasel ajal on aga ilmsiks tulnud veel sarnane huvitav näht, et sihtk. valitsus võtab mõned vähemad summad kirjastuse eelarvesse, kuid need tõmmatakse maha kuski kõrgemal pool

(vist kultuurnõukogus). Ja seda on sündind korduvalt. Siin peaks küll olema kaaluv sõna muusika-, aga mitte poliitikategelasil.

Kirjastuse asjus peab tulema helik. sihtk. valitsuses põhjalik muutus. Mis kasu on siis eesti rahval sellest, kui ostetakse helitöid kappi seisna ja neid keegi ei saa kasutada. Peame ometi rahvale tegema kättesaadavaks oma muusika-loomingu saavutused. Oleks kultuurkapitali h. sihtkapitali valitsus oma algusest pääle ses suhtes toimind meie eluliste tarvete huvides, siis oleks meil juba suur helikunsti kirjandus. Nüüd aga on meie muusikaelu jäänd kängu. Meie lauljad laulavad võõraid laule, klaveri-, viuli- ja muud solistid samuti. Tundub juba suursündmusena, kui mõni solist kontserdil kannab ette eesti autori töö. Meie konservatoorium vähemasti oma vanuselt peaks olema välja kujunend eesti kõrgemaks muusikaõppeasutuseks, ent kui palju süäl õpetatakse ning propageeritakse meie rahvuslikku muusikat? Kui palju süäl võetakse läbi programmi järgi eesti muusikat klaveri-, laulu-, orel- ja viuliklassis? See on väga valusaid küsimusi. Ime on, kui mõnel konservatooriumi õpilasõhtul juhtud kuulma mõnd eesti autori kompositsiooni! Aga miks on see nii? Küllap seepärast, et meil nii armetult vähe ilmub helitöid — ja õppejõud lihtsalt ei tunne eesti muusikat, kuidas nad siis võivad seda soovitada ning propageerida õpilasilegi. See on alles täiesti undismaa. Ja kui meil ikka edasi aetakse sarnast poliitikat, siis oleme varsti vaimselts pankrotis, siis aina musitseerime võõras vallas ning kasvatame muusikategelasi, kel puudub arusaamine ja armastus *oma* muusika vastu.

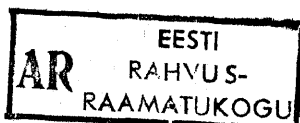
Nüüd on helik. sihtk. valitsusele esitatud kirjastuse kohta üksikasjalisem ettepanek. Juhatuses on see praegu kaalumisel. Peaks see ettepanek leidma poolehoidu, siis laheneks kord see ummik ning asi hakkaks arenema loomulikus suunas.

Kooriliteratuuriga on asi rõõmustavalt veidi lahedam. Siin on Lauljate Liit teind suure töö oma noodiväljaandeiga. Nii on L. L-lt ilmund eesti koorilaulude antoloogia, mitu üldlaulupeo nooti, maakonnalaulupidude noote, „Rahvakoore“ j. n. e. Ja nii on umbes kümne aasta jooksul meile tekkind võrdlemisi rahuldav kooriliteratuur. Kaugelki pole seda veel küllalt. Laulukoorid on saand sellest vaid mõningat rahuldust. Ajaga sammu käivale ja edasipüüdjale koorijuhile ei piisa kaugelki sellest ilmunust. Ta peab hankima uusimat ikka otse heliloojailt käsikirjus.

Kuid noppides välja parimad sellest kõigest, mis ilmund ja mis kantud ette käsikirjast, saame kaunikese kogu soliidseid ja omapäraseid koorihelitöid, mille pärast pole meil tarvis silmi maha lüüa teistegi rahvaste ees. Vähemasti mis puutub segakooride repertuaari, mis tekkind meie iseseisvuse-aja jooksul, eriti viimase viie-kuue aasta kestes.

Hoopis halvemas seisukorras on aga meeskooride repertuaar.

Kui segakoori literatuurist võiksime koostada vähemasti ühe (kui mitte rohkem) kõrgeväärtusliku kontsertkava, mis kannab juba enam-vähem märgatavat eesti rahvusmuusika ilmet ja mida võime kõrvutada julgesti teiste rahvaste omaga, siis meeskoori literatuurist seda ei saa öelda. Mis on meil säada vastu näiteks Soome meeskooride kõrgeväärtuslikule repertuaarile, või Čehhi, või Läti omile?

Ar 930 P
Muusikaleht

Ega siis ometi meie meeskooride laulukultuur nii palju mainitud maadest taga pole? Kindlasti mitte; seda tõendavad soojad arvustused T. M. S. Skandiinaavia kontsertreisust — ja nimelt *ettekande* suhtes. *Kava* suhtes aga olid retsensioonid hoopis jahedamad: suurem osa kontsertkavast oli eksportkaubana väheväärtuslik!

Miks on meil aga nii vähe hääd meeskoori literatuuri? Raske on sellele vastata. Kas meie heliloojad pole huvitatud meeskoori repertuaarist või ei taha meie meeskoorid laulda oma helitöid?

Tõsi on ju see, et meil meeskoore on vähe. Paremaid meeskoore vahest õieti paar-kolm. Nii siis nende elutempogi ei ole nii kiiresti pulseeruv, kuna puudub omavaheline pinev võistlus. Mida nad ka teevad, mida laulavad — kõik on hääd. Nii on märgata küll see tõsiasi, et meeskoorid oma muusikalises maitses on palju konservatiivsemad segakooridest. Seda on tegelik muusikaelu vastuvaidlemata tõestand. Meeskoorid on kiindunud rohkem vanasse, segakoorid aga rühmavad hooga uuemale. Nüüd aga, kui tahame — ja peaksime tahtma — pidada sammu oma naaberrahvaiga ja üldse muusikakultuurrahaiga, oleks väga rõõmustav ja tervitatav, kui meie paremad meeskoorid kontsertlavalt järjekindlalt serveeriksid uusi helitöid. Kui meil ehk esialgu pole veel neid häid, küllap aja-juksul asi kujuneb. Ja millest järeldame, et neid pole? Võib-olla on küllaltki neid heliloojate portfelles — katsume aga tuua välja.

Olen sagedasti kuulnud meeskooride ringest kaebusi, et meie heliloojad ei kirjutavat meeskoorele, seepärast polevat ka laulda midagi uuemat. Olen ikka siis küsind: kas olete heliloojailt küsind midagi või olete palund neid kirjutada? Vastus on ikka jäänd võlgu.

Arvan, et loomulikem tee oleks, kui meie suuremad meeskoorid T. M. S. kooriga eesotsas võtaksid meeskooride uuema literatuuri *oma asjaks* ja algaksid ses suhtes tööd. Ka L. L. meeskooride seksioon peaks võtma selle asja kaalumisele. Kui soome meeskoor „Laulu-Miehet“ sageli korraldab meeskoorilaulude võistlusi endale repertuaari soetamiseks (viimane sarnane võistlus toimus läind aastal), miks siis niisama ei võiks toimida T. M. S.? On ju T. M. S. rikas koor ja oleks sümpaatne samm, kui ta ohverdaks ka mõne summa meie koorikultuuri tõstmiseks autorihonorari ja kirjastuse näol. Ka võiks sama koor ise otsekohe kirjastada mõne helilooja meeskoori-laule. Seni aga kui seda ei tehta, meie meeskooride repertuaar püsib ikka tammuvalt paigal ja meil pole midagi pääle Türrnu? ja Lätte meeskoorilaulude.

Juhtub ka mõnikord, et heliloojad ise oma riisikol kirjastavad meeskoore, mis on küll ideaalid, aga siiski ebalooslikke samme. Meie heliloojad on kõik vaesed mehed, küllalt sellest, kui nad loovadki. Kirjastus olgu kasutajate ülesandeks.

□

Nüüd mõni sõna värskemast sel alal ilmunust.

V. Nerep'ilt on ilmund meeskoori-vihk ja sisaldab kolm laulu: „Mehed“ ning „Elu tuli“ G. Suits'u luulele ja „Tormilaul“ E. Vöhrmann'i sõnadele.

Üldiselt on need laulud kirjutatud värskelt, tehniliselt kaunis soravalt ja nad on lauldavad, ladusad. Neis avaldub loomingu mahlakus ja on tunda tugevat pulssi.

Esimene laul „Mehed“ on lihtsam ning seega kergem. See ei nõua suurt ettekandeparaati, ka hääle ulatus on minimaalne — seega jõukohane laul vähemalegi meeskoorile.

Õnnestunum osa ses laulus on esimene. Siin on leitud tekstile hästi sobiv meloodia, tõsine, raskepärane. Vastavalt on harmooniagi lihtne, mehine, rütmika ja sünnkoobid tabatud leidlikult. Kõik see on sobitatud ladusasti, loomulikult — ühtlane stiililt. Teine osa tundub nõrgem. Tundub, nagu oleks siin helilooja mõttelõng läind sassi. Puudub see ladusus, mis omane esimesele osale. Siin ei arene mõttelõng vabalt, siin tundub otsitud kohti. Kolmas osa jälle haarab esimese osa järgi, kuid siin oleks võind enne lõppu modulatsioonis minna kaugemale — mõju oleks haaravam ning uus. Lõpp on aga kulund, vana.

Teine laul „Elu tuli“ on selle vihu naelu. See laul on muusikaliselt sisukam ja tähelepanuväärivam selles kogus. Helilooja on siin hääde tagajärgedega leidnud uusi mõtteleenu väljendusi. Laul kõlab värskest, huvitavalt. Siin on palju häid momente, domineerib müstika, tumemeelsus. See laul on ilusaks ülesandeks hääle kontsertkoorile: see nõuab tugevaid võimeid kui koorilt nii koorijuhilt, kui tehnilisest küljest nii tõlgitsemises. Kuid mulle tundub, et siin tekst ei tahaks nagu hästi sobida sellele muusikale. G. Suits'u luule on jõurikas, tuld-purskav luule, muusika aga üldiselt tumemeelne, müstiline, minoorne noot on tooniandev. Selles muusikas kuulen küll sajaaastaste kääbusmändide sooluulet, salapäraselt vilkuvate soomülgaste luulet, sääl leegitseb sootuluke ning õitseb sõnajalg, kuid sädelevat elutule-laulu ei kuule. Tundub, nagu hoiaks muusika teksti liig kammitsas, tundub, nagu ei jätkuks hingeõhku, et sähvata kui pilverünkast äikene. Ja kas ei pane tõket ette juba tempot määrav märke „*Tempo rubato ma grave*“? Temperament on ohjeldatud.

Viimane laul, „Tormilaul“, on bravuurlaul. Palju hoogu ja säravust, häid kooritehnilisi effekte, modulatsioonid julged ning oma kohal, tõusud ja mõõnad hästi õnnestund. Siin on muusika tekstiga saavutand hää kontakti. Üldine mulje vihjab aga vanale rutiinile. Ei leidu värskeid meloodilisi jooni ning uusi harmoonilisi sobitusi, kuid sellele vaatamata ei mõju laul kaugeltki šabloonselt.

Nii on see laulude vihk *sisuliselt* teretulnud. Püsivamat tähelepanu väärrib siin kindlasti „Elu tuli“, kuna see seisab oma väärtuselt teisist märksa kõrgemal.

Vihu välimus on aga armetu. Trükk on vilets ning segane, vigu palju. Autor pole teind isegi korrektoori. Kirjutajal on nähtavasti noodikirjutamise (trükkimise) tehnika väljakujunenud säädused tundmata maailm. Tekstis leidub isegi sõnavigu; korralikust silbitamisest ning kirjamärkidest ei maksa rääkidagi. Nii halba noodiväljaannet meil pole veel varem olnud. Hää muusika vajab aga ka korralikku kuube.

LEENART NEUMAN

HELIKUNSTI OSKUSSÕNADE ALALT

Järgnevad read tahavad „Muusikalehe“ veergudel panna liikuma muusika-terminoloogia küsimuse, õieti teha *algust* ses küsimuses, mitte rohkem. Ei tunne end sel alal niivõrra kompetentse, et siin esildada kindlakujulisemaid, lõplikke ettepanekuid. Kuid puudutada ja kõne alla võtta seda ikkagi tähtsat küsimust, millest oleneb palju selguse ja täpsuse mõttes, mis hoiab ära eksimusigi — on küll eesti muusikaelus viimane aeg, mispärast nende ridade kirjutaja küsimuse enese arutamist ja arendamist järgmiselt kujuteleb: enne kui anda otsustavad ja lõplikud kujud oskussõnule, tuleks need esildada ja läbi harutada „Muusikalehe“ veergudel, võimalikult muusikategelaste endi elaval osavõtul. Üks teeb ühe ettepaneku, teine teise, üks paneb harutamisele ühe, teine teise võimaluse. Kui nad muusikuist endist enne läbi kaalutud, oleks viimaks tarvis anda koos mõne tubli *keeleteadlasega* mõistele lõplik kuju.

Mitte kaua ei ole sellest tagasi, kui sissesaadetud kirjade all „Muusikalehes“ juba küsiti, kumb õigem tarvitada, kas „mažoor“ või „madžoor“. Niisuguseid küsimusi, mis tahavad lahendust, leidub meil kindlasti sadu, kui hakkame tungima helikunsti mitmekesiseimaile aladele: algõpetusse, harmooniasse, ajaloosse, või jälle üksikute pillide tehnilisesse küsimusisse, häälesäade õpetusse j. m. Kuid enne kui sinnani küünida, algame elavast inimesest.

Kes on muusik, kes moosekant, kes helikunstnik, kes vabakunstnik, kes laulja, kes kunstlaulja, kes lauluõpetaja, kes diržent, kes diržöör, kes regent, kes artist, kes virtuuos, kes kunstnik?!? Tihti ühelainsal inimesel, ühel subjekttil, mitu nimetust. Ja missugune siis on see õige?

Võõrkeelseil sõnul on juba muude rahvaste juures oma väljakujunenud mõisted ja selged vahed, kuid meil mõtleb tihti kaks inimest mitte üht ja sama ühe mõiste all.

Allpool seletangi, mida üksikute sõnade all kujutelen, resp. missuguseid eelistan, kus neid on mitu ühe mõiste jaoks. On minu seletus kellegi teise arvamisel puudulik või koguni epatäpne või ekslik, siis olekski tarvis, et see teine avaldaks oma arvamisi ja parandusi „Muusikalehe“ veergudel. Nii saaksi megi edasi paremini meie puuduliku muusika-terminoloogia küsimuses.

Muusik. See vastaks saksakeelsele „Musiker“ ja mõistan selle sõna all laialisemas mõttes inimest, kel kutseks muusika. Kitsamas mõttes — niisugust, kel hääd muusikaanded ja -võimed. Öeldakse: „see pianist on hää muusik“, see lauljanna on hää muusik“, mis peab tähendama, et pianistil mitte üksi hää tehnika, mitte üksi oskuselised võimed, lauljannal mitte üksi hää hääl, laulukool, vaid ka muusikaline anne, mis avaldub helitöisse tungimises, nende tõlgitsemises ja ettekandes.

Moosekant. Tundub juba alahindava kõrvalmaiguga. Kuid kas „hää moosekant“ on siiski kompliment või peab see tähendama hääd muusikategijat, ilma sügavama sisemise tuumata? Igatahes tundub saksa keeles tarvitades sõna „Musikant“ nagu alahindamine ega ole seesama, mis „Musiker“.

Orkestrant on orkestri liige, orkestris mängija. Tuleb hoiduda andmast „ant“ lõpu tõttu siin „moosekant“ kõrvalmõtet. Sest eriti sümfoonia-orkestris istub tublisid kunstnikke, oma erialal põhjalikku haridust saand hääde või-meiga muusikuid.

Helikunstnik. Seesama, mis muusik laiemas mõttes, kuid rohkem eesti-pärasem sõna, kui internatsionaalne „muusik“. Tähendab, ütleb ära, et inimene on kutselt, ametilt muusikategelane, märkimata mil alal just, kas teoreetik, dirigent, pianist, laulja või mõnel teisel või koguni mitmel erialal, kuid *muusika-kunstnik*, erinev teistest (näit. maalikunstnikest).

Vabakunstnik ei ole kutse nimetus, vaid *kraad*, *aste*, nagu teaduses magister, doktor. Teiste sõnadega: isik, kes lõpetand muusikaülikooli, konservatooriumi, *diplomeeritud* helikunstnik.

Laulja. Ja kes see siis on? Kas elukutseline, eriharidusega soololaulja või koorilaulja? Siin on küsimus lahtine, võib tähendada mõlemaid.

Kunstlaulja. Või *laulukunstnik*?!? See on juba õppind laulja, kelle eriala *kunstlaul*, mis eeldab kui hääle koolitamist nii lauljale ka tarvilist muusikalist haridust. Saksa keeles — *Kunstsänger*, *Gesangskünstler*; *Kunstgesang*, *Gesangskunst*.

Lauluõpetaja. Kas see on muusikaõpetaja laiemas mõttes, üksipuha mis erialalt (organist, teoreetik, kutsega lauluõpetaja), kes näiteks koolides õpetab lapsi kooris laulma, õpetab neile muusikateooriat, või mõeldakse selle all *kunstlauljat*? Venelased nimetasid esimest lihtsalt „učitelj penija“, teist „professor penija“. (Ebatäpne terminoloogia.) Eesti keeles võiks, kui tahetakse üldse teha vahet, nimetada viimast „laulukunsti õpetajaks“ või veel täpsamalt „kunstlaulu õpetajaks“. Või lauluõpetaja? Õieti peaks aga tehtama vahet, sest erialad on siin liig lahkuminevad üheltpoolt laulja, teiselt poolt instrumentalisti ehk teo-reetiku vahel.

Kas *dirigent* või *dirigööör*? Seda peavad vist keeleteadlased otsustama. Harjunum tundub orkestri *dirigent*. Igatahes *mitte* vene keeles tarvitatav „regent“, milleks meil olemas oma hääle eestikeelne sõna „koorijuht“, või kui tahetakse võõrakeelset, siis vokaaldirigent.

Artist — mitte muusikakunstnik, vaid pigem näitleja, ooperinäitleja talent ooperilaulja juures. Kontsertlaval ei tohi artist ega artistlikkus tikkuda ette, vaid selle asemel avalduma muusik kitsamas mõttes või musikaalsus.

Virtuoos — muusik, kel arenend välja eriti hästi tehniline külg, väledus ja hülgus, — tihti muusikalise sisukuse arvel.

Kunstnik — mitte kutse, vaid kitsamas mõttes annab mõista suuremaist loodusandeist, mis haarab kuulajat ja kisub kaasa.

Lõpetan seekord esimese kirjutise sel teemil, lootes, et see teisilt leiab rohkesti sõnavõttu. Õieti on seks viimane aeg, sest praegu, kus eesti *entsüklopeedia* ettevalmistusel, oleks tarvis, et meie helikunstnikud *oma alal* jõuaksid juba rohkem kindlamaile otsuseile. Mida varem, seda parem, et mitte siingi, nagu paljudel haridusaladel meil, viimati hakata ümber tegema seepärast, et küsimusi on otsustatud mitte küllalt *üheskoos*, vaid *üksikult*. Seega tihti mitte küllalt selgitatud. Igatahes peaks „Muusikaleht“ olema see koht, aga ka äratajaks nii väga tarvilise selge muusika-terminoloogia alal, mille väljakujunemise pundumisest õigusega on kurdetud väljaspoolgi muusikute ringkondi.

MEIE MUUSIKAKEEL 45-e AASTA EEST

See oli aastal 1885, kui hakkas ilmuma eesti esimene muusika-ajakiri — dr. K. A. Hermann'i „Laulu ja mängu leht“. Seega tänavu möödub sellest 45 aastat. Küllalt pikk aeg, mille jooksul on olnud võimalik meie muusikoludel muutuda õige mitmeti. Eriti aga torkab silma nüüd, sirvides „Laulu ja mängu lehe“ aastakäikude koltund lehekülgi, tolleaegne muusikakeel, muusikaterminoloogia ja ühe kui teise küsimuse käsitamise stiil.

Olgu siinkohal toodud mõni juhuslik näide sellest, kuidugi kaugel olles mõttest, nagu ei oleks osand K. A. Hermann õieti eesti keelt, kuna ta ju oli keeleteaduse doktor, tahtes aga vaid märkida tolleaegse ja praeguse keele ja väljendite erinevust.

— Praegu on ta (J. Kappel) organist Hollandi kuningliku saatkonna kiriku pääl. Sellel kohal on Kappelil võimalikuks saanud abielusse heita, milleks väga õnne soovime.

— Tal oli imeline viisakas ja kõlav hää.

— Franz Liszt, kõige klaverimängijate kuningas ja ülem, on vaheajal oma silmad igaveseks uneks kinni pannud.

— Kõik viiuli kohta *siindivad sõnad siinnivad* ka cello kohta. Mängides hoitakse cello'd istme ees püsti, *naba pörandal*.

— Teda (kontrabassi) mängitakse nagu cello'd, *paksem ots pörandal*.

— Nende kahe (Harf ja eesti kannel) sugulane on pedalkannel, milles *jalgnöude* abil ka kõiki pooli helisid võib mängida.

— Inglaste muusik ei ole seni *suur asi*.

— Schumann'i sõbrad heitsivad kõik tema *sõpradeks*.

— Martha Remmert oli mullu kevadel oma ilusa klaverimänguga *Inglaste hinged Londonis täitnud*. Nüüd on ta Saksa maal.

— Tema nagu on neljakandiline kast, mille üks ots vähe viltu (siin räägitakse kandlest!).

— Aga ka oma vanas eas ei ole Verdi *paljalt* laisaks läinud.

— Ta olla 11 aastat vana ja mängida klaverit nagu *vana mees*.

— Beethoven'i ja Schubert'i luud on mööda läinud suvel Vieni linnas üles kaevatud ja ühte kokku auu-hauda maetud, mis Vieni linna valitsus on enese poolt lasknud kaevata.

— Italia komponist Boito on Italia socialistlaste käest soovi saanud, ühte socialistlaste viisi teha. *See on küll väga veider soov. Ehk tulevad nüüd viimaks ka Italia röövlid, kes sääl üle käte tahavad minna, ja soovivad „eneste laulu“!*

— Eduard Strauss, valsi-Strausside poeg, käib oma isa ja vana-isa jälgedes ja mängib oma mängukooriga lustiliste tantsude abil *ameeriklaste pääd sögedaks*.

— On mõnikord kuulda olnud, et *naisterahvad pandi tenorit laulma*, aga niisugune laulmine kõlas koguni *sandiste*, sest et siis tenor sagedasti *kõrgemal* käib kui sopran ja laulu ilu koguni *ära võtab*. Säärane laul ei ole muud kui toonide kilin ja kõlin, helide puder ja kõrt.

Pääle nende juhuslike näidete olgu veel märgitud mõnda „Laulu ja mängu lehe“ muusikatermineist: *Toonijärg*, ka *toonisugu* = helistik; *lauleldaja*, *toonimeister* = helilooja; *lauleldus*, *laulumäng* = ooper; *muusika suurkool* = konservatoorium; *näitemängu hoone* = teater; *hüppemäng* = ballett; *nähtavaks tegija* = lavastaja; *pikk laul* = oratoorium; *laululind* = lauljatar (järjekindlalt!); *viristus* = triller; *helide murdmäne* = staccato; *kulukandja* = kirjastaja.

Lõppeks olgu veel märgitud, et kui K. A. Hermann räägib mingist „lauleldusest“, mille nimi olevat „Maamehe elukombelik siledus“ või „Maamehe peensus“, või koguni „Talurahva ratsavägi“, siis vist küll vähesed tänapäeval taipavad, et siin on jutt *Mascagni* ooperist „Cavalleria rusticana“ („Talupoja au“).

SOOME VAIMULIKE RAHVAVIISIDE LAAD JA NENDE PÄRITOLU

(Kokkuvõtted soome teadlase prof. dr. Ilmari Krohn'i samanimelisest teaduslikust uurimusest*)

Kuna Tallinnas toimus käesoleval kuul 1. eesti kirikumuusika kongress, kus arutati mitmeid kiriklikus elus suurema tähtsusega muusikalisi küsimusi („Meie kirikumuusika suund ja viiside valik“, „Rahvuslik kirikumuusika“, „Kirikulaulu elustamine ja uuendamine“), mille lahendamiseks meie hõimud — soomlased — juba pikemat aega tegelend, siis asja tähtsust silmas pidades avaldame siin kokkuvõtted ka soome vaimulikest rahvaviisidest ja nende täienduseks prof. dr. Ilmari Krohn'ilt „Muusikalehele“ kirjutatud artikli vaimulikest rahvaviisidest kaasaegses soome kirikumuusikas, mis võiks pakkuda teatavat huvi laiemalegi hulstile. Toim.

Soomes on rahvasuust kogutud üldse tähelepanuvääriv arv vaimulikke viise. Sellega on tehtud algust juba 1830. a. Kuid need korjandused kannavad rohkem juhuslikku laadi. Vaid 19. sajandi lõppaastail organiseeris Soome Kirj. Selts vaimulike viiside teadusliku korjanduse ja tolle saadused on nimetatud seltsilt antud välja nime all „Hengellisiä sävelmiä“ (Suomen kansan sävelmiä I; 1898).

Soome vaimulike viiside üldarv ulatub 1000-ni. Sellest on 1) koraalivariante umbes 600, 2) ilmalike viiside järeleaimed umbes 100 ja 3) iseseisvaid vaimulikke laule üle 200. Arvestades seejuures aga üksteisele sarnlevaid viise, langeb üldarv vaid 200-ni; neist esimesi üle 100, teisi üle 20 ja iseseisvaid viise üle 30. Ent üldiselt on nad kõik huvitavad, ning esimesed eriti seepoolest, et nad vanast koraalist tublisti erinevad omapärase vormiga. Suurem osa kogutud viisidest on pärit noist maosist, kus usuline liikumine olnud suurem. Imekspanuväärt on, et need viisid siiski veel nii kaua on püsind rahvasuus. Muis mais (Rootsis, Norras) võib sarnaseid viise otsida peaaegu asjata.

Koraalivariatsioonid. Väga harva saab kuulda rahvasuust koraaliviisi nõnda, nagu see trükitud koraaliraamatus. Siin on teatud põhjusi. Nii on üheks oreлите puudus ja köstrite puudulik muusikaline haridus, millest tingitud asjaolu, et veel praegugi lauldakse üht koraali mitmes paigas mitmet moodi. Samuti on kirikulaulu mõjutand korrapärase kirikuskäimise võimaluse puudumine kauge maa tõttu, misjuures kodusel tarvitusel tekkind muutused juurdusid sageli niivõrra, et soomlase kange iseloomu juures isegi köster neist ei saand jagu ja kogudusele järele andes pidi „parandama“ oma koraaliraamatut.

Ilmalike viiside järelkaja. Ilmalike viiside tarvitamine vaimuliku lauluna

*) Journal de la Société Finno-Ougrienne XVI, 1898 — Über die Art und Entstehung der geistlichen Volksmelodien in Finnland“.

ei ole uus ega haruldane. Nagu teada, põlvneb üldse tähelepanuväärsem osa luteri koraalidest harilikest saksa rahvalauludest *). Samasuguseid tähelepanekuid on tehtud ka muis mais, näiteks Prantsusmaal **). Soomes korjatud ilmalikest laulest põlvnevad vaimulikud viisid ei lase aga end kuidagi arendada koguduse lauluks: nad ei ole vastuvõetavad, kuna nad on tekkinud igasugu tantsudest, marssidest j. m. Ja kui nende laulude allikad on sarnased keskaegseile, s. o. harilikud, üldiselt tuntud ilmalikud rahvaviisid, siis millest on tingitud see suur vahe nende ja reformatsiooniaegsete koraalide vahel. Viimased on nii tüsedad, tõsised, kuid eelmised trivaalsed, labased. Vastuse leiame vahest selles, et keskaegne rahvaviis, nagu tolleaja avalik elu üldse, oli imbund läbi kiriklikust vaimust, mis avaldus teatavas objektiivsuses, ja too hoidus alal, niisama ilmalik viis, mis oli igatseva armastuse väljenduseks, kõlbas edukalt ka kannatuslauluna („Oh, Jeesus, sinu valu“). Uusimale rahvaviisile aga on omane subjektiivne väljendusviis ja nii ei ole nad kõlvulised mitmesuguse sisuga tekstile. Seejuures nad on liig sentimentaalsed vaimuliku laulu jaoks või niivõrra lõbusaloomulised, et jällegi ei sobi vaimulikus laulus nõuetava tõsidesega.

On ju igalpool erandeid. Nii siingi.

Ei ole sel küll mingit kunstilist ega praktilist tähtsust, kuid huvitav on siiski vaadelda, millised ilmalikud laulud on levinud vaimulikena. Näiteks paljudest soome rahvalauludest võib märkida muu-seas „Minun kulturi kaunis on“, rootsi ringmängudest „Aj, aj, aj, mitt hjerta är borta“ („Oh häda, oh häda, mu süda on läind“). Üks vaimulik laul põlvneb koguni vene kasakate laulust „Как у наших у ворот“ ning veel paljud mitmesuguseist ringmängudest jne. Muudatused nende ilmalike viiside ülekandumisel vaimulikesse on tähtsusetud ja täiesti vormilist laadi. Iseloom jääb samaks. Aset on leidnud vaid mõnikord meloodilised, teinekord värsimõõdulised, siis rütmi- ja helitõu-muudatused. (Näiteks mõnes rahvalaulus esinevast $\frac{3}{4}$ taktimõõdust on moodustatud $\frac{4}{4}$, mõnes on mažoor vahetatud minooriga jne.)

On liigutav märkida, kuidas rahvas oma naiivsuses väga kõrgelt hindab nende vaimulike viiside väärtust, ning valitseb ettekujutus, et vaimulikud viisid ühes oma sõnadega on tekkinud vahetult. Seejuures on kurdetud, et neid väärtuslikke viise on tarvitatud kurjasti ilmalikuks otstarbeks. Seepärast oli nende vaimulike viiside korjamise ajal väga raske võita lauliku usaldust. Selles seisab vahest ka põhjus, miks need viisid nii kaua pidid olema varjatult, vaatamata et nende seas tõesti on kauneid ja suure kunstilise väärtusega pärleid. Muide olgu tähendatud, et viimased on pääasjaliselt endise soome pää- ja ülikoolilinna Åbo ümbruskonna päritoluga.

Iseseisvad vaimulikud laulud. Need on väga mitmekesised kui iseloomult ja vormilt nii oma päritolult. Osa neist on Saksamaalt, pääasjaliselt üle Rootsi toodud Soome. Teised aga on põhjamaa päritoluga — Rootsile ja Soomele ühistest allikast. Ja lõppeks jääb üle osa, mis tuleb kirjutada soome originaalviiside arvele. Viimaste arv ei ole suur. Üldiselt aga on enamik neist iseseisvaist vaimulikest laulest tähtsa muusikalise väärtusega.

□

*) Ph. Wolfrum. Die Entstehung des deutschen evangelischen Kirchenliedes 1890.

**) Julien Tiersot. Histoire de la chanson populaire en France (lhk. 264, 268, 271).

Rääkides koraali tekkimisest üldse, mainigem, et tähtsaid ning põhjalikke uurimusi selles on toimetatud *Saksamaal*. Siin toogem sellest vaid mõningaid üldisi jooni.

Vanima päritoluga koraalid on säilunud vähesed variandid. Üldse on koraalid tekkind mitmesuguseil ajal ja mitmeis tingimuses. Mõned neist on väga vanad: nad kuuluvad kiriku esimesse sajandisse, on rooma-katoliku ajast hoidund alal ja reformaatoreist võetud koguduse lauluks. Teised on kesk-aegsed vaimulikud rahvalaulud, mida lauldud mõningail kiriklikel pühil. Mõned on tuntud täiesti ilmalike lauludena, kuid juba keskajal ja osalt reformaatoreistki võetud tarvitusele kirikliku lauluna.

Siis on tekkinud prantsuse hugenottide psalmidest, milles enamasti kasutatud ilmalikke viise. Reformatsiooni ajajärgust ja hiljem, 17. sajandist, on pärit sarnaseidki viise, mis tollal Saksamaal loodud otse vaimulike lauludena. Vanemais rootsi ja soome lauluraamatuis leidub mitte vähe laule kodumaa luuletajailt ja koraaliraamatuis on rohkesti kauneid viise, mis üldse puuduvad teisis kogudes. Neile tuleb vaadata kui põhjamail tekkinuile, sest reformatsiooniaegset iseseisvat tegevust ei võetud põhjamail ainult valmis viljana, vaid too andis tõuke siingi samasuguseks tegevuseks. Lõppeks, soome koraaliraamatus a. 1702 leidub mõningaid viise, mida meie ei leia ei rootsi (a. 1697) ega saksa koraaliraamatuid. Neile tuleb vaadata kui soome orginaalkoraalidele, kuigi mõningate päritolu näib olevat kahtlane.

Üldse käesolev arutus soome koraalivariandest on toond päevavalgele palju ümberkujundusi. Kui siit uurimisega minna edesi, võib saavutada veel huvitavaid resultaate. Seniste uurimuste järele on siiski olemas sarnaseid viise, mille päritolu mitmesuguseil põhjusil raske on teha kindlaks.

Selle uurimuse lõplik tulemus on oma tõestusiga võõraste mõjude kohta tunduvalt kahandand soome omapäraste vaimulike rahvaviiside arvu. Nii ei saa need vaimulikud viisid olla iseäraliseks rahvuslikuks uhkuseks, nagu seda oodati alul. Kui aga seda vaadelda erapooletult, selgub, et need võõrad rahvaviisid ja motiivid on rahvuslikele muusikalisile tundeile saand siiski niivõrra omaseks, et on ikkagi osutund kasulikuks rahva vaimsele elule, ning jääb loota, et nad seda on edespidigi.

Prof. dr. ILMARI KROHN

VAIMULIKUD RAHVAVIISID KAAS- AEGSES SOOME KIRIKUMUUSIKAS

1903. a. hää vastuvõtu osaliseks saand koraaliraamat sisaldab umbes 20 soome vaimulikku rahvaviisi. Samal ajal moodustati komisjon, et anda välja suurem arv vaimulikke rahvaviise koraaliraamatu lisandina ja vabaks tarvitusekski. Komisjoni kuulusid Heikki Klemetti, Ilmari Krohn ja Mikael Nyberg. Väljatöötatud viisidest (mida lauluraamatu teksti värsimõõdu mitmekesisuse tõttu tuli osaliselt veidi muuta) osutusid hästi vastuvõetavaks 58 vaimulikku rahvalaulu (1908 ja 1913), päüle selle veel 22 koraalivarianti vanust, 17. ja 18. sajandist pärit, kantorite käsikirjust, samuti 7 Piae Cantiones'i kogust 16. sajandist. Ka mõningad H. Klemetti'lt samas stiilis komponeeritud viisid olid vastuvõetavad ja neid tuleks arvata sama rühma juurde.

Neist ligikaudu sajast viisist on nüüd mõned üldiselt lauldavad, teised levivad järkjärgult, kuid mõningad ei ole üldse leidnud mingit vastukaja.

Prof. dr. ILMARI KROHN

1923. a. ilmus lisandina lauluraamatule minult väljatöötatud koraaliraamat, mis sisaldas 73 vaimulikku rahvaviisi, nende hulgas 14 juba tarvitusel olevat, samuti 10 varianti endisist. Raamat ei leidnud kahjuks hääd vastuvõttu. Kuid moodustati uus komisjon, et lauluraamatut põhjalikult redigeerida, misjuures seegi minult väljatöötatud lisand võimalust mööda leiab kasutust, samuti nagu selle juure kuuluv koraaliraamatki.

Nii on lootust väljavaateks, et igal juhul suurem arv meie vaimulikke rahvaviise leiab kasutust kiriklikuks tarvituseks. Ja need on osalt väärtuslikemad, kuna nad enamasti oma originaaltekstiga on seisnud esiplaanil ja nii pole pidand kannatama ühegi muutuse all.

RIHO PÄTS

MULJEID SAVONLINNA VABAÕHU-OOPERIPIDUSTUSILT

(Vana Olavilinna kantsis 5. 7.—12. 7. 30)

Õeldakse, et savolane on oma iseloomult kuidagi hämelase ja karjalase* segutaolist. Selles võib ka veenduda, kui juhtub teel Savonmaal tulema vastu mõni tüübiline savolane, nagu see juhtus meiega, „matkustajaiga“, ühel imekaunil pühapäeval suvevarahommikul matkal Punkasalmist Punkaharjule. Too savomees meid siis kõnetas ja aimas kohe, et meil on nõu minna Savonlinna ooperipidustusile. Jah, sinna mõtleme, tahame päästa veel päevasele kirikukontserdilegi. Ent miks tema võtnud *vastaspidise* suuna, küsime. Noo kuidas siis teisiti, mida läheb ta Savonlinna kiriku, kus „huikab“ vaid üks „ihminen“, ei, ha-ha-haa!, ei tule mõttesegi! tal oma kirik, kus kõik laulavad!

Nii ta läks, too omapärane savomees.

Ta seisukoht ses asjas oli kindel.

Ent meigi seltskonna seisukoht oli kindel: olles oma pagasi varem saanud Punkasalmist raudteel Savonlinna poole, jätkasime taas jala-matka tol ainulaadsel, Saima veestikku lõikaval Punkaharju seljandikul, ihaledes ärkava looduse rüpes, äsja tõusnud päikese säras nende lõpmatult vahelduvate maaliliste panoraamide neitsilist unustamatut ilu.

Vaade Punkaharjult

Siis varsti saime teada tollelt hüvält härralt, — kel on olla õnn rahvakooli juhatajaks paradiislikul Punkaharjul ja kelle lahke abikaasa võttis vastu meid, võõraid, vaatamata liig varasele hommiktunnile haruldast sõbraliselt ja kostitas soomeliselt maitsva kohvi ning küpsiseiga, — et seekord ooperipidustused osavõtjate arvult jäävad kaugele maha varemäl ajal olnuist. Kui varemalt arvestati tavalisest tuhandeid külalisi, siis nüüd tulevat leppida vaid sadadega.

*) Hämelane (Häme maakonna elanik) on kindla iseloomuga, tõsine, järelemõtlik, vähese jutuga, kindla sõnaga, umbes nagu meil saarlane.

Karjalane (Karjala maak. elanik) on iseloomult vilgas, rõõmsameelne, ladusa, kerge jutuga, kuid teravmeelne, umbes nagu meil setu.

See tõenduski hiljem. Nii algasid nood eelmeeleolud.

Kuid mind huvitasid peamiselt pidustusil esitatav soome helilooming ja taidurid. Eelreklaam oli paljutootav: soome populaarsemad heliloojad Leevi Madetoja, Selim Palmgren, Ilmari Hannikainen, Otto Kotilainen isiklikult oma teoseid juhatamas, soome tähtsama rahvusliku ooperi „Põhjalaste“ („Pohjalaisia“) ettekanne ja äsja valmind ooperi „Talgud“ („Talkootanssit“) esietendus autorite L. Madetoja' ja I. Hannikaise isiklikul juhatusel. Seejuures pidid ooperipidustused toimuma soome tuntuimate artistide osavõtul ja soome kuulsaima lauljatar ja ooperinäitleja pr. Aino Ackté' üldjuhatusel ning kaastegevusel.

See kõik tegi asja huvitavaks.

Soome ajalehed, eriti kohalikud, tõid tähtsa sündmuse puhul mitmelehe, küljelisi kirjutisi, millest selgus, et tolle kolossaalse ettevõtte hingeks on olnud algusest peale pr. Aino Ackté, ja nood ooperipidustused on esmakordselt toimunud 1912. a. suvel, mil tehti algust uue suunaga soome teatrielus: esitati kodumaine ooper kodumaiste jõududega — Erkki Melartin'i, „Aino“ autori, juhatusel. Peäle selle on toimund laulupidu O. Merikanto' üldjuhatusel ja mitmed solistide ning kooride kontserdid. Tollal on kirjutatud ajalehes: „Siita nüüd teed lähevad, vaod uued avanevad“. Nii see on olnudki.

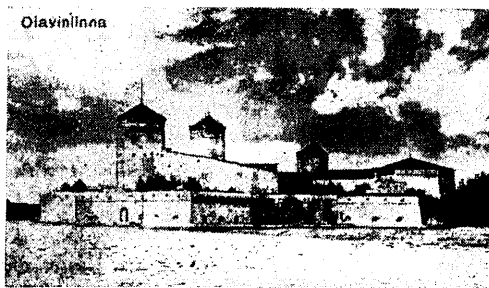
Tollele on järgnend ooperipidustusi igal suvel kuni 1916. a., mil katkesid maailmasõja tagajärjel. On esitatud O. Merikanto' „Elina surm“ ja „Põhjaneid“, F. Pacius'e „Kuningas Karli jaht“ j. t. Alati on nende pidustuste ajal toimund rida huvitavaid solistide ja laulukooride kontserte: Väinö Sola'lt, Sulo Hurstiselt, Heikki Klemetti'lt, Leevi Madetoja'lt j. t.

Üksmeelselt tunnustab soome ajakirjandus pr. Aino Ackté' suurt ja ennastalgavat tööd ning määratud majanduslikku riisikot, mis ühenduses selle ettevõttega ja lasund ainuüksi selle lugupeetud daami õlul.

Need vabaõhu-ooperipidustused on ikka korraldatud Soome kuulsama kuurordi — Savonlinna — juures asuvas, haruldaselt hästi säilund Olavilinna kantsis, mis asub uhkelt oma tugevate müüridega ja võimsate tornidega Saima veestiku keskuses, eraldatud kaljusel saarel, mille juure pääseb vaid paadiga.

Seekordiste pidustuste üldkavas oli huvi keskpunktiks soome nüüdisaja tüsedama helilooja Leevi Madetoja' kolmevaatuslik rahvuslik ooper „Põhjalased“ (mille libretto on koostand helilooja ise Artturi Järviluoma samanimelise näidendi järele).

Ooper kujutab üht mööndund epohhi soomlase kultuurilisest arenemiskäigust. Tegevuspaik — Pohjanmaa — on sama, kust nüüdne Lapua liikuminegi saand alguse, kuid umbes 70—80 a. tagasi. „Siin maal ei tunta kartust oma elu eest ega hoita võõrastki“ — nii sõnab ooperi

Olavilinna kants

päategelane, noor talupoeg Jussi, enne oma kangelaslikku surma. Need sõnad valgustavad kujukalt tolle kangekaelse, iseteadva, seikleja, kuid otsekohe Pohjanmaa rahva tundeelu, tolle rahva, kes laseb end juhtida rohkem instinktist kui kainest järelemõtlikkusest. Nüüdsel ajal on vaid põhjalase seiklushimu kujundund ümber tulisesse isamaakaitsmise kiresse. Tollest kirest räägivad ka viimased Lapua sündmused. Ent ilmne on, et siingi ei mõtle lapua mees oma tegude otseseile tagajärgedele, ta tegevust juhiv vaid üks motiiv — isamaa olgu puhas riigivastasest ollusest. Ning põhjalane on alati olnud esimene süül, kus tarvis kaitsta vabaduse ideid.

Kõnesolev ooper, nagu ta saatesõnas tähendatud, on tõesti *ülemlaul vabadusele ja ohvrimeelsusele*.

Sündmustikult on ta tihe, põnev, ning hoiab huvi kogu aja pingul. Pääle ta otsekohe, sirgejoonelise, dramaatilise arengu põimuvad tegevustikku veel teised momendid: soome talupoja toimingud üldse, ta rõõmud ja mured, ta sisemine tundeelu, mis leiavad siin parima väljenduse. Üldises minoorises tegevustikus pakuvad teretulnud vaheldust külanoorde laupäevaõhtune lõbutsemine rahvatantsude ning lauludega ja tüübiliste põhjamaa seiklejate, temperamentsete külapoiste, n.-n. „häiy'de“, ilmumine kutsumata külalisina, et tekitada segadust noorrahva lõbutsemises ja oma seiklushimus külast külla kolades vastasega proovida jõudu.

Kuna kõik see moodustab tükikese iga soomlase elust, siis nauditakse seda ooperit meeleldi. Ja kui võõraile ta pakub tänulikumat võimalust heita pilku tolle raugemata püsivusega ja kaljukindla tahtega põhjamaa hõimu rahvusliku iseteadvuse ärkamise ja soomluse arenemise algaega, siis on ta tabavaks teoseks ka suurimail isamaisil pidulikel juhtudel, rääkimata muidugi ta suurist kunstilisist voorusist.

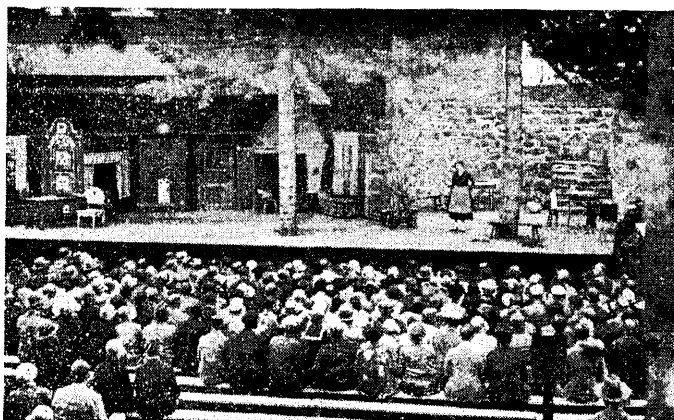
Ooperi looja *Leevi Madetoja* kuulub pääle Sibelius'e Soome tänapäeva tähelepanuväärsemate muusikameeste hulka. Ta muusika, mis kui melodiliselt nii harmooniliselt struktuurilt toetub soome rahvamotiivile, on hästi läbituntud, haarav. Ta kompositsiooni tehnika, ühtlasi ka loomingu väljatöötus — kõigiti soliidne. Ooperis on leidnud kasutust mõningad tuntud edelapõhjala karakteristiklikud rahvaviisid („Nyt mua viedähän linnasta linnahan“, „Luulelan jotta on lysti olla“, j. m.). Rohkesti leidub ka teisi sarnaseid, nii ehtsaid, et raske ütelda, ons nad originaalsed soome rahvaviisid või leitud heliloojalt eneselt. Näiteks see lühike, neljataktiline, korduv „häiy'de“ saabumislaul, see oma originaalsusega ja ürgse jõurikkusega mõjub otse rabavalt hämmastavana. Või need omapärased karjatüdrukute huilud ja külapoiste laul õhtu saabudes (2. vaatuse alul) — nii mugava, koduse meeoleolu nad loovad. Siis krooniks kõigele on too põhjamaaiselt uhke, hügeljõudu väljendav ooperi pääkangelase (Jussi) saatemotiiv.

Need on vaid üksikud momendid. Kuid üldse kogu ooperis on ilmne tüübiline põhjalase vaimulend, nii nagu meie seda tunneme. Ning ei ole vist ekslik arvata, et ooperit „Põhjalased“ tuleb pidada erilisel õnnestunuks otse seetõttu, et ta autor *Leevi Madetoja* on ka ise põhjalane. Lõppeks see ooper laseb celdada, et tal on elujõudu mitte ainult Soomes, vaid mujalgi. Eriti sobiks see meie „Estonia“ ooperilavale, seda enam, et materjali muretsemine ei võiks tekitada mingeid raskusi, kuna ooperi klaverisobitus, mis töötatud välja tuntud

Soome pianistilt ja heliloojalt E. Linko'lt, on ilmund trükis V. Hanseni kirjas-
tusel Kopenhaagenis.

Ooperi solistidest oli hääleliselt teiste seast tunduvalt väljapaistvam vaid üks — Teddy Björkman Helsingi ooperist. Ta oma haruldaselt ühtlase, ümara ning kõlava baritoniga sooritas vabalt tenorile kirjutatud Antti osa („Põhjalasis“). Teised näitlejad oma vokaalsete võimeiga ei tõusnud üle keskmise taseme, kaasa arvatud isegi Dresdeni riigiooperi primadonna, tuntud nimega soome lauljatar *Irma Tervani*. *Faux pas* oli muidugi ka *Aino Ackté'* enese esine- mine „Põhjalasis“ noore tütarlapse Liisa osas Hollandi printsi Henriku külas- tusretke puhul Savonlinna ooperipidustusile. Pr. Ackté on juba väljaspool neid aastaid, kus esinetakse sarnases osas, ja oleks teind hästi paremini, kui oleks jätnud tolle kenakese, noorukese tütarlapse osa *Mary Hannikaisele*, kellele see hästi sobis ja kes mängis seda tavalisesti väga südamliku otsekohesusega.

Lavapilt L. Madetoja' ooperist „Põhjalased“

Päüle „Põhjalaste“ tuleks mainida S. Hannikaise ebaõnnestund ooperi „Talgud“ esietendust ja huvitava eeskavaga pidulikku kontserti. Viimase päänumb- riks oli *J. Sibelius'e* imposantne 2. sümfoonia, päüle selle mõned vähemad orkestri- teosed ja kantaadid *Leevi Madetoja'lt*, *Selim Palmgren'ilt* ja *Otto Kotilaiselt* autorite juhatusel ning sooloettekandeid *Aino Ackté'lt* ja *Teddy Björkman'ilt*.

Olavilinna kants nende vabaõhu-ooperipidustuste jaoks oli küllaltki sobiv.

Lava kõrvale ehitatud poodiumil, suure tamme all asus orkester. See oma koosseisult oli võrdlemisi väike, tundus olevat ka vähe kokkumänginud, kõla- des sageli hõredana. Ning sellest tundus tihtipääle meiegi oludele nii sarnast „a'ame läbi“. Aga kui ajakirjandus neile ooperipidustusile andis tublisti ka välispropagandalist tähtsust, siis ei ole sarnane meeoleolu alati kahjutu.

Nüüd hellitatakse mõtet Olavilinna oma ooperist. Ooperist, mis oleks võr- sund Olavilinna enese romantilisest ainekust. Ja siin räägivad Olavilinna vanad müürid väga kena lugu neust, kelle verepisarast neile müüridele võr- sund pihlapuu. Ent pihlapuu ilutseb tõesti kõrgel kantsimüüril ja ootab oma romantilise legendi elustamist ooperina „Pihlaneiu“.

R. KANGRO-POOL

MEIE RINGHÄÄLINGU PROGRAMM ON NÖRK

Mehaaniline kultuur on teind meie elamise üsna lühikese ajaga põhjalikult teissuguseks. Kultuurilisi-vaimseid lõbusid ei tarvitse me enam alati minna otsima teatrest, kontsertsaalest, kõnekoosolekuilt j. n. e. Masin, mis peab tsiviliseeritud maailmas praegu oma võidukäiku, on inimesile tulnud vahetalitajaks ja toob meile koju kätte muusikat, laulu, kõnesid, isegi jumalateenistusi kirikust.

Maksaks meil kõnelda sellest, kuidas masin oma väärtuste kõrval oma vahetalitusega kunsti ja kõik inimlikult-kauni teeb hingetuks, metalliseks, mehaaniliseks? Kahtlemata on elav inimene oma hingeliste väljendustega näitelaval palju vereküllasem kui ta fotokunstiline vari kinolinal askeldavana. Kahtlemata helifilmgi oma nagu hauatagusest tulevate helidega kunagi ei saa võistelda sellega, mis elav inimene elavalt kõneldes ja lauldes võib pakkuda, kus süda ja meeolud ning looduselt saadud hääleinstrumendid on vastavas otseses loominguilises sidemes. Kahtlemata raadiogi kunagi oma vahetalituses ei küüni kunsti õilsamate peensusteni.

Aga me seisame tõsiasja ees, et kino, helifilm ja raadio on nähud, mille vastu enam ei maksa vaielda. Nad on tegurid, milleta tänapäeva ning veel rohkem tulevikku ei maksa hakata kujutlemagi.

On halb väide, kui öeldakse, et need tsivilisatsiooni tegurid ähvardavad saada kahjulikuks tõelisele kunstile. Kino, helifilm ja raadio on inimkultuuri kasvamises kahtlemata palju suuremad väärtused, kui kord trükikunsti leidmine. Eriti raadio. Kõik, mis helivallas saadetakse korda kunsti suurtsentrumeis, kantakse raadio abil nendesegi metsataguseisse, kuhu need helid meistri käsitusel ei jõuaks kunagi. Raadio abil on helikunsti populariseerimine rohkem ja parimini võimalik, kui esialgu suudame hinnata. Olgu ta helides metalliseid kõrvalmaike ja kahinaid, ometigi ta annab helisid edasi võrdlemisi sarnaselt nende otsesele allikale.

See, mis raadio juures praegu veel poolik, on küpsemas ja tema täiuslikkuse ime on niisama kujuteldav, nagu on teostund ta leidmise ime.

Sellelt seisukohalt vaadatuna Ringhäälingu kultuurilisemaks tegemise püüdeist kõnelda on niisama muusikakultuuriline probleem, nagu orkestri ja hää virtuositeedi väärtuse käsitlemine. Kogu muusika on ju teistest kunstidest erinev seega, et ta saab avaldada isiklikke loominguilisi elamusi vaid masinate —

instrumentide — abil. Raadio juures instrumentidele tuleb vaid lisaks veel masinaid — saatejaam ja vastuvõtuaparaadid.

Jättes kõrvale raadio kord iseendastuleva mehaanilise täienemise, esma-joones raadio-muusika seisukohalt peame olema valvel, et selle saatekava seisaks võimalikult hääl muusikalisel tasemel. Et kui raadio tarvitajad midagi kuulavad, see siis oleks kunstiliselt väärtuslik, maitset kasvatav.

Pangem tähele, et kui teater pakub liialt segast, juhuslikku eeskava, siis ta aegamööda kaotab oma publiku ja teeb kujunematuks nende maitsegi. Ei ole väga hääl, kui üks ja sama teater pakub segamini klassikuid ja külajanti ning linnakodanike ajaviitenäidendeid. Teatril siis kaob ilme ja muutub ilmetuks see publikki, kes sääl käib. Samasugune lugu on ka muusikaga. Kergete, olgugi kaunite, tantsupaladega, opereti lõbusa muusikaga ja kõrtsihelidega ei saa kasvatada muusika mõistmise paremat maitset. Ringhääling kui muusika suurim populariseerija peab panema erilist rõhku eeskavale.

Kui vaadelda meie Ringhäälingu saatekava viimasel ajal, siis paraku on tundmus, et siin küll seisukord pole kiiduväärt. Ei, see on koguni kurb ja koosneb kõigest keskpärasest ja juhuslikust.

Veel nüüd üsna hiljuti pidas saatekava-komitee koosoleku, kus juhiti tähelepanu eeskava nõrkusele. Väga õieti öeldi, et 12-liikmelise orkestriga osutub võimatuks tõsisemate muusikatööde ettekandmine. Ja samal ajal, kui muusikas raadiosaatejaamade orkestreid suurendatakse, on meil valitsend järjest vähendamise tendentsid. Et sarnane näht mõjub halvasti ettekandeile, ärritab muusikainimesi ja kasvatab raadio vastu pettumust ning tüdimust, on selge kõigile.

Aruandeist näeme, et Ringhäälingu sissetulekud on üsna suured ja käesoleval aastal kasvand tublisti. Ringhäälingu juhatus peaks seda arvestama ja suurendama oma orkestri koosseisu. Muidu ei saaks meie muusikasõbrad enam tõsiselt võtta raadio-juhatus tegevust. Meelepahagi oleks väga õigustatud.

Tehniliselt üsna puuduliku edasiandmise kõrval Ringhäälingu juhatus teenib etteheiteid ka oma eeskavaga. Ja üsna tõsiseid etteheiteid.

Toon siin väikese ülevaate selle eeskava kohta oktoobris.

Nii mängiti: kergesisulisi palasid (valsse, marsse ja muid sarnaseid) umbes 100; segasisulisi (süite, üksikuid avamänge) umbes 40; ooperi- ja balletimuusikat 15; nimetamisväärt klassikalist muusikat vaid — muu-seas — ainult paar pala; üle 30 tunni on tehtud grammofonimuusikat; sageli on eeskava-korras antud ka tantsumuusikat, rääkimata õhtuseist ülekandest lokaalidest. („Raadioleht“ 1930, nr. 40, 41, 42, 43.)

Ülaltoodu juures ei ole arvestatud avalikke raadioõhtuid, mille eeskavad on enamasti ikka hästi kergekaalulised.

Sarnasegi kava koostamisel näeme veel äärmist maitsevaesust selles, et palade järjestus on sisult väga vastolus. Nii tundub päris kurioosumina, kui Bach'i klassikalise aaria kõrvale satub mõni kergesisuline lokaalipala, või Beethoven'i kvarteti järel mängitakse Strauss'i valssi või mõnd igavesti leierdatud „Neegri unelmat“.

Peame märkima, et eesti muusikat ei kohta eeskavas üldse, kuigi sel alal oleks mõningaidki võimalusi (soololaul, koorilaul, klaveripalad j. n. e.).

Vaadelgem võrdluseks sama oktoobrikuu eeskava Helsingis. Seal näeme:

4 sümfooniakontserti, 1 ooperietendus, 2 kvartetti, 1 A. Maasalo' kantaatide õhtu, 1 solistide kontsert, 1 koorikontsert, 1 laulukvarteti ettekanne j. n. e.

Samuti Riias näeme muu-seas: 2 sümfooniakontserti, 3 ooperietendust, 11 erimuusikaõhtut (Rimski-Korsakov, läti, prantsuse, saksa, itaalia, romantiline muusika, slaavi tantse, Mendelssohn'i, Haydn'i teosed jne.), 3 solistide kontserti, 1 rahvalaulude tund, 1 orelikontsert, 1 vaimulik kontsert jne. jne. Terve seeria stiilse, maitseka kavaga raadiokontserte.

Eks meie eeskava Riia ja Helsingi omade kõrval tundu küll üsna kehvana.

Välismaail raadiosaatejaama programmikomiteed annavad muusikuile isegi eritellimisi. Samuti kutsutakse kuulsaid dirizente juhatama üksikuid kontserte.

Ei salga, et siin näiteks toodud andmed pole küllalt täpsaimad (iga numbri mainides), aga nad näitavad küllalt selgesti, et nii raadio kuulajail kui ka komiteel on küllalt põhjusi tõsta häält selle leiguse ja ükskõiksuse vastu, mis valitsemas meie Ringhäälingu juhatuses hää ja maitseka eeskava koostamise suhtes.

Ringhäälingu kuulajaid on väga palju. Loomulik, et sääl tuleb arvestada ka madalamaid maitseid. Kuid ükski kultuuriline ettevõtte sellel arvestamisel ei unusta ära oma päämist ülesannet: oma ettekannete korraldamisse viia süsteemi ja püüded, mil on juures oma kultuuriliselt kasvav tendents.

Seda tahame näha meiega Ringhäälingu juures. Need read siin ärge mõjugu etteheidetena, vaid olgu hääks meeletuletuseks, et juhatas ei unustaks silmapilgukski oma päämist muret. Meie raadiokuulajad jäävad seda lootma.

□

See kirjutis oli juba laotud, kui leidsin ajalehist teate, et meie Ringhäälingu programmikomitee kavatseb energilisemalt asuda saatekava kunstilisele parandamisele. Kavatsetakse suurendada orkestri koosseisu. Ja programmi tahetakse esijoones rikastada meie oma algupärase muusikaga. Ärgu see jäägu ainult kavatsuseks, saagu see kiiresti teoks.

Raadio välismaal

Berliini saatejaam annab oma kuulajaile esimeste sümfooniakontsertide seas uudised: Schrecker — „Igavesest elust“, Schönberg — „Seletatud öö“, Mahler — „Laul maast“, Casella — „Scarlattiana“, N. Čerepnin — süit „Nõiutud linnust“.

Viini raadios korraldatakse hooaja jooksul mitmesuguseid kontserttsükleid, mille kavad moodustatakse väljudes teatavalt vaatepunktelt. Nii näiteks on nähtud ette sääraseid tsükliid: „Moodsaid variatsioonitõid“, „60 aastat sümfoonilist loomingut“, „Inglise muusika“, „Ungari meistrid“, „Austria muusika“ j.n.e. Kontserte on palutud juhatama mitmed tuntud külalisdirizendid.

Leipzigigi „Kesk-Saksa saatejaam“ on tähelepanuväärse uudisena võtnud oma saatekavva korrapäraseid „Noorsoo-kontserdid“, milles ettekantavad palad on loodud eriliselt lastele (7—15-a.) ja mis peavad arendama nende muusikalist maitset ning olema noorsoole teejuhiks.

Müncheni „Deutsche Stunde“ annab oma kuulajaskonnale rea moodsa muusika kontserte. Muu-seas juhatab kuulus dirizent N. Malkó G. Antheil'i „Capriccioid“ ja itaalia helilooja A. Casella oma „Serenaadi“.

Londoni raadios antakse edasi 23 avalikku sümfooniakontserti. Kavas on muu-seas rohkesti modernistlikku heliloomingut. Esitatakse sarnased nimed, nagu Schönberg, Stravinski, Poulenc, Delius, Elgar, Mahler, R. Strauss, Bartok (rapsoodia klaverile autori ettekandel). Juhatamas külalisdirizente.

Prahas korraldati hiljuti rahvusvaheline arvustajate kongress, milles harutati vajalisi päevaküsimusi. Muu-seas tunnistati hädavajaliseks arvustus raadio, grammofoniplaaside ja helifilmi kohta.

JUHAN JAIK

MEIE GRAMMOFONI REPERTUAARIST

Meie muusikalisel ajajärgul vaevalt leiad inimest, kes poleks virtuoos mõnel instrumendil. Vähemasti paaril instrumendil igaüks omab kõrgeima tehnika ja muu tarvilise. Need riistapuud on grammofon, väntorel ehk leierkast.

Väntorel ehk leierkast on meie päevil rohkem haruldasi instrumente. Möödunud ajal oli ta armastatud eriti ahvi- ja karutantsitajaist ning rändavate nukuteatrite meestest. Nupukas karussellipidaja kombineeris oma tööstuse nii, et laadale kokkutulnud karjapoisid paari tasuta ringi eest mõne hobuse või elevandi seljas või ka mõne värvitud saiakringli eest karusselli ümber ajades ühtlasi sellega panid üürgama leierkastigi. Ja vaestel poistel polnud siis aimugi, et nemad olidki need, kes mängisid seda mitmehäälselt pilli. Nii võis inimese olla kunstnik enese teadmata. Nüüd aga, nagu öeldud, need pillid on jäänud haruldusiks. Paar laulukerjuse paari, kes veel olemas ja keda vahete-vahel on kuulda päälinna õuedel, lõövad puhast kerjuskunsti vaid kandlest ja vanasandi põrisevast passist ning poisikese teravast diskandist.

Grammofon aga on masinpillide perekonnas teind suure karjääri. Ta on söönd enda sisse ka peenimaisse perekonnisse kui maale nii linna. Vaesest perekonnast ta küll võrsus (ta isa oli mingisugune pasuna ja äratuskella ristsugutis), kuid ta praegune järeltulija on saand juba tublisti lihvi ja on heitnud endast kõrvale isade ja isasade torud ning kuulub nüüd hääletehniliselt kõhuraäkijate liiki. Aga uhke ta on ja salgab maha oma matsiks jäänud õe, nimega polifon, keda veel siin-säääl vedeleb kuskil kapi otsas tolmus.

Grammofon nagu moodne daam kunagi oskab meeldida kõigile. Meeldimiskunst ongi ta edu saladusi, selle abil ta avab endale kõik ukсед ja suurendab oma sugu kodujänesena. Poissmehele on ta ajaviitjaks igavuse tundidel ja meeleoluloojaks poissmehelikel olenguil, perekondades pannakse ta halisema silmapilgel, kus abikaasadel ei leidu enam midagi teineteisele ütelda. Isegi lapsekasvatases on grammofonil oma koht. Perekonnis, kus on olnud nii grammofonikui ka lasteõnnistust, pannakse varsti tähele, et pisike poiss või tüdruk jääb parimini magama grammofoni unelaulu saatel. Ent tarvilisim on grammofon siis, kui kamp šimmipoisse ja šimmitüdrukuid sõidab kuhugi maale. Grammofonita nad oleksid püsti hädas, sest kuidas sa näitad maamatsidele oma peenikest haridust, oma suurt kultuuri, üldse oma šimmilisust, kui pole kaasas seda riistapuud, mille saatel nühhkida veidraid uusi tantse.

Vaatamata kõigele omab aga grammofon suure tähtsuse meie muusikaelus. Ta on meie-ajal suurimaid laulude ja viiside levitajaid. Ta on tuhandeile muusika-asjanduses tähtsam tegur. Seega ta väärrib ka tõsiselt tähelepanu. Meil ju on ka organisatsioonid ja isikud, kelle sihiks on laulukultuuri tõstmine ja harimine, parema laulu levitamine, maitse arendamine, muusikalise umbrohu väljakitkumine, ja parema seemne mahakülimine. Meil on laulu- ja muusikatsellsid, kontserdid, heliloojad, imepisikesed ja hiiglasuured laulupeod, laulude võistlused auhindadele, konservatooriumid ja kõrgemad muusikakoolid, koolijütside kantusetegemine aabitsanärijast kuni naisevõtuealise poolstudiosuseni jne., kel kõigil on oma sihis midagi ühist — eesti laulu levitamine rahva sekka, rahvusliku muusika võrsumiseks mullaharimine, võõraste vördjaslaulude väljakitkumine. See on omamoodi külv, kuid... grammofon on veel kangem küllija. Meie muusikaelu on nagu põllumajanduslik näitus, mis ütleb oma sõna ainult sellele, kes tunneb huvi minna vaatama, kuid grammofon on paindlik ärisell oma kaubaga — ta käib levitamas oma asja otse kodudes, ja aasta otsa vahet-

pidamata. Ja teeb oma asja hästi tagajärjekalt, sest ta on varustatud, nagu ülal öeldud, suure meeldimisoskusega. Ta on flirdihimulisele kokett ja pikant, palvevennale aga laulab maha nii kange koraali, et pane käed risti ja vaata taeva üles.

Seepärast maksab vaadata, millist laulu- ja mängukaupa grammofon rahva sekka viib.

Muidugi me ei saa esitada grammofonile jumal-teab kui suuri kunstilisi nõudeid, kuigi peab ütleva, et mõndagi asja grammofonis võib kuulata tõsise naudinguga. Mis aga võib nõuda, on see, et pala sisult ei oleks rumal ega labane, et ettekanne ei oleks vilets, vigane ja et sellega ei äratataks uuesti üles vanu kadakliku ajajärgu kodukäijaid, et too ümarik plaat ei oleks nagu vaagnatäis musta läägust, mis vahel tahes või tahtmata poeb su kõrvast sisse tekitama kuuma viha. Üldse plaadikirjastusil tuleks pidada ka natuke ühist fronti meie üldise muusikaaluga.

Vist kellelgi pole andmeid selle kohta, kui palju on valmistatud eestikeelseid grammofoniplaate. Kuid seda võib ütelda, et see arv on küllalt suur. Võimatu oleks ühe kirjutuse piirides võtta need vaatluse alla üksshaaval või vähemate rühmkondade kaupa. Nende kirjastamisel on tegusend ja tegutsevad praegugi mitmed muusikaärid ja igäühelt neist on ilmud häd, rahuldavat ja halba; rohkem viimast.

Tunnustatavast ja soovitatavast tuleb märkida kõigepäält meie koorilaulude plaate. Siin on võetud enamasti paremad palad meie kooride repertuaarist, see juba tagab laulude väärtuslikkuse, ja kuna neid on laulnud sisse meie paremad päälinna koorid, siis on ka ettekanne parim, mis meil suudetakse anda. Kui mõne juures sisselaulmisel akustika vahel on vigurand, siis on sellest kahju, kuid see on olnud olude viga, tahtmine aga on olnud aus.

Siiski leiame ka koorilaulude plaatidel laule, mille sisselaulmine ei peaks olema *meie* kooride asi. Tähtis on, et meie plaaditööstuse siht oleks ainult *oma* muusika levitamine. Sellelgi alal meie kandejõud on piiratud, ja kui meie sellest osa raiskame veel saksa magusate „liedertafeli“ lauludele, siis see annab tunnistust meie ebateadlikkusest, enesest mittelugupidamisest — välismaalastele aga annab selge tunnistuse meie lauluvaesusest ja laenamistarbest. See on tarbetu võõra kultuuri võiduleupitamine meie kodus meie endi poolt. Seepärast kõik need „heledad tähed“ ja muud taolised ei tohiks leida sisselaulmist vähemasti meie oma muusikakultuuri tähtsailt tegureilt — kooridelt. Igal maal valmistatakse oma plaate ja kel on isu saksa laulukeste järele, sel on vaba võimalus osta saksa plaadike ja mängida nii et kõrvad löövad pilli kolm päeva järele.

Siis on meil ilmud veel hulk sooloasjade plaate mitmeilt kirjastusilt. Meie algupärane muusikalooming pole sugugi vaene huvitavast, mis ühtlasi kunsti-väärtuslik ja rahvalik. Et aga siingi kirjastajad tihti produtseerivad labast võõrmuusikat, siis ei oska seda kuidagi mõistlikult seletada. Ometigi pole asi selline, et meie grammofoni kuulajal puuduks lugupidamine *oma* vastu. Meie oma muusika siiski räägiks lihtsale kuulajale armsamat ja arusaadavamalt keelt, kui mingi võltskaup.

Meie algupäraseid orkestripalaseid on vähe pääsnud grammofonile. Nad on rahvale ühel või teisel viisil tuttavad ja meeeldi muretsetakse endale esi-joones *oma* muusika. Siin aga ilmub kirjastuste juures imelik joon. Ei usu, et oleks palju põhja arvamisel, et saab teha äri ainult tänavaulude ja kabaree-numbreiga. Pilku heites viimaseile väljalastud uudiseile ilmneb, et asja on mõjutand väga mingi „kollane“ vaim. Meil on olemas kollane kõmuajakirjandus ja plaadikirjastuski näib kõvasti kalduvat samasse rentslisse.

Eriti on viljeldud meil tantsumuusikat ja kerge, vahel ka nilbe sisuga laule. Tantsutükes on mõndagi, millega võib jääda rahule. Mõnedki polkad ja eesti valsid, mis kogutud rahva hulgast, on saand korraliku ümbertöötamise osaliseks. Nad on huvitavalt varieeritud, kuid on hoidnud alles meie rahvapärase tantsutemperamenti võltsimatu joone. Rahva tantsupalad on ka väljasuremisel ja uued tungivad päle — need on nõndanimetatud „šlaagerid“, rahvusvaheline ühepäeva moekaup, millest pole meile mingit rõõmu, küll aga kahju, sest nad

suretavad välja meie rahva omaloodud tantsuviisid, tapavad meie oma rahvaloomingu. Seepärast eesti polkadele ja valssidele võib rahva sekka minekuks anda kaasa täieliku õnnistuse. Võiks ainult rõõmustada, kui meie polkad rahva hulgas jällegi tõuseksid ellu. Ka eesti viiside põhjal säetud bostonite ja muude niisuguste vastu ei võiks olla midagi. Parem siiski, kui neid moodsaid tantse tantsitaks meie oma viiside järele, mis hoiaks tagasi välismaa turukauba.

Kuid neilt tantsumuusika meisterdajailt on säetud laulegi ja sääl on patustatud kurjasti. Nii mõnigi saksa lauluke, mis endiste mõisamamslite ja sakste köögitüdrukute kaudu kadakliku peene moeasjana rahva suhu sokutatud ja mis viimasel ajal juba nagu hakanud jääma sinna, kus ta õige paik, on tõmmatud uuesti grammofoniliistule ja pandud rahva sekka uuesti pinda võitma. On mindud isegi nii kaugele, et näiteks laulus „Vändra metsas Pärnumaal“, milliseile sõnule rahva suus on ometigi mitu algupärast viisi, on võetud siiski see saksa juhheidii-juhheidaa. Nende meisterdajate kohta võib tarvitada seda piibli mõistukõnet, et külvaja külis päeval põllule õiget seemet, aga öösel tuli kurat ja külvas umbrohuseemet pääle..

Muide kergema ajaviitemuusika ja laulude suhtes, millisel rajal meie heliloojad pole saanud nagu tegutseda, ei saa ju olla eitaval seisukohal. Meie rahva hulgas on küllalt algupäraseid naljalaulude sugemeid, mis grammofonikomponisti ümbertöötamisel ja säädmisel tekitaksid meile sellekohase repertuaari. Sest sellistegi laulude järele on vajadust, nende järele on nõue. Vahel mõnel lõbusal koosviibimisel ilmneb teravaltki, et meil selliseid laule nagu osatakse vähe ja neist nagu on puudus.

On palju, millega võib jääda rahule, kuid säälsamas on jälle midagi, mis pahandab. Näiteks kui lauldakse saksa Rheini lauluke ja poogitakse sellele eesti sõnad „Ainult eesti viina juua“, siis see vassimine pahandab. Mispärast niisugune „eestindamine“, palju ausam oleks olnud laulda saksa laul otsekoheses tõlkes, misjaoks viia rahvas arvamisele, nagu oleks see eesti laul. Lauldagu siis juba ka „Jeruusalem, sa püha eesti linn“, siis saaksime aru, siis oleks põhimõte puhas.

Üldse meie grammofonilektüür on selle mängumasina eluea kestes kasvand õige suureks. Pole aga kellelgi sellist plaatide „raamatukogu“, sellist muuseumi, mis sisaldaks kõik eesti plaadid kõige esimesest katsest alates. Niisugust pole enam võimalikki koostada. Ülevaateks on aga õieti tähtis viimane aeg, mil grammofoni levimises on märgata eriti kõva tõusu ja grammofon on tuhandeile muusikalise maitse arendajaks. Nüüd plaatide valmistamine on muutunud seevõrra tasuvaks äriks, et neid on hakanud produtseerima eesti turu jaoks isegi muulased. Seetõttu ongi võimalik, et ilmuvad müügile plaadid, mille päälkiri kõlab näiteks järgmiselt: „Kaks mustad silmad“.

Ometigi meie lektüür on küllalt rikas täitsa rahuldavastki. Kui plaat on valmistatud hästi, siis meie nimekad lauljad väarikamais palades on kõigiti vastuvõetavad ja ei jäta palju soovida. Seda peab ütlema kooridegi kohta. Mis aga on tehtud teise, kolmanda, neljanda jne. järgu jõududega, on ka teise- ja kolmandajärguline. Eriti kui lastakse sisse-laulma kas mõni mineviku või kauge tuleviku laulja. Üldiselt plaadikirjastajal peaks olema ka natuke vastutustunnet oma programmi koostamisel.

□

Lõppeks grammofoni leviku illustreerimiseks toogem siin mõned arvud ja võrdlused:

Möödunud aastal on meile sisse veetud grammofone 29,5 milj. ja grammofoniplaate 19,7 milj. sendi väärtuses. 1928. aastal ulatus aga grammofonide sissevedu 34,6 milj. ja grammofoniplaatide sissevedu 23,7 milj. sendini. Seega andsime 1928. a. välja grammofoni eest üle 63 milj. sendi välisraha.

1928. a. olime viljajeksugarnituure ühes jõumasinaiga sisse vedand 40,9 milj. sendi väärtuses, niidumasinaid 38,6 milj. sendi eest, traktoreid 20,6 milj. sendi ja atru 13,2 milj. sendi eest. Nõnda oleme nende meile tähtsate põllutöömashinate ja -riistade sisseveoks üksikult palju vähem kulutand raha, kui grammofonidele.

V. PÄRN

ÜLIÕPILASKONNA MUUSIKA-SEKTSIOONI KROONIKAT (1920—1930)

Tartu Üliõpilaskonna Muusika-Sektsioon pühitses 22. ja 23. novembril oma 10-aastast olemasolu.

Nimetatud organisatsioon asutati 1920. a. sügissemestril lauluarmastajaist üliõpilasist, kelle sooviks oli, et hariliku kantuse kõrval üliõpilased arendaksid endid muusikaski — eeskätt koorilaulus. Algus oli raske, sest puudusid kogemused laulukoori asutamiseks selles „rändrahvas“. Lauljaid tuli kokku vähe, 50 ümber, kuigi asutamiskoosolekul olijaid oli poole rohkem.

Koori juhiks kutsuti *Leenart Neuman*, kes aga aastase tegevuse järel oma Itaalia-sõidu tõttu loobus kooritööst ja loovutas koorijuhhi koha *Juhan Aavik'ule*. Tolla algas ka suurem lauljate vool koori, mis oli tingitud suurest kooriliikmete kihutustööst.

1923. a. I sem. jõuti tööga nii kaugele, et võimaldus anda Tartus iseseisev kontsert ning selle õnnestumisel teha esimene kontsertreis Pärnu—Viljandi—Paide.

II semestril külastati kontserdiga Tallinnat, kust saadi pärgi ja häätahtlikke arvustusi.

Need esimesed katsed näitasid, et üliõpilaskonna segakoor suudab end läbi lüüa ning võita seltskonna poolehoidu.

Üliõpilaskonna segakoor pole piirdunud üksi kodumaaga, vaid on viind eesti laulu välismaalegi. Nii käidi 1924. a. I sem. Riias, kus lauldi hästi ning loodi soojad sõprussidemed säälsete laulvate tudengeiga.

Järgmisel semestril, s. o. II sem. 1924, võeti ette jällegi ringreis kodumaale — seekord Tallinna—Rakvere—Narva, saades jällegi igalpool armsa vastuvõtu osaliseks.

1925. a. II sem. on tudengid jällegi väljas kodumaa piirest; seekord külastatakse Soomet, andes kontserte Helsingis ja Turus, kus jäädvustati kauneid mälestusi ning loodi sõprussidemeid. Samal semestril pühitseb üliõpilaskonna segakoor oma 5. aastapäeva. Koorijuhhi kohalt lahkub *Juhan Aavik*, siirdudes Tallinna. Vahepeäl on aga kooriasutaja juht *Leenart Neuman* asund jälle kodumaale ning ta kutsutakse uuesti oma endisele kohale. Ent ta lahkub varsti ning teda asendab 1927. a. praegune koorijuht *Alfred Karafin*.

1927. a. II sem. Soome-Eesti üliõpilaspäevil külastab koor vähendatud koosseisus Soomet, kuid seekord ei anta iseseisvaid kontserte, vaid esinetakse aktusil ja koosviibimisel.

1928. a. I sem. on tudengid jälle reisul; seekord külastatakse Tallinnat—Pärnut—Viljandit. See ringreis ei õnnestunud majanduslikult, milliseid haavu tuleb parandada veel praegugi.

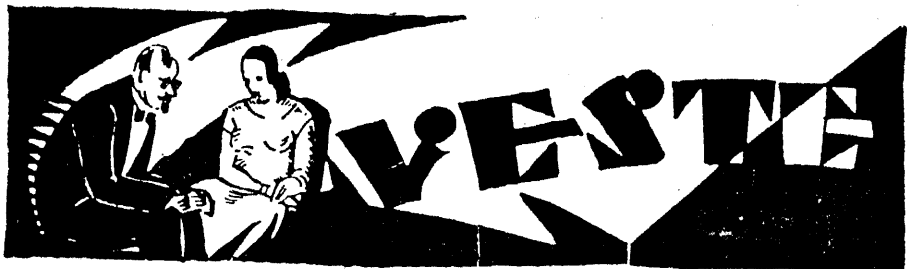
1929. a. II sem. sõideti Riiga, kus saadi armsa vastuvõtu osaliseks, mille korraldas „Dziesmuvara“ laulukoor, kellega loodi sõprussidemed Tartus 1929. a. I semestril.

1930. a. I sem. kerkib jällegi üles sõidu korraldamine Soome, kuid ülepääsmatute raskuste tõttu jääb sõit ära. Küll aga kontserteeritakse Narvas ja Rakveres.

Pääle eelnimetatute on koor korraldand veel iseseisvaid kontserte Tartus, ülikooli aulas ja Pauluse kirikus.

Kümnenda aastapäeva puhul korraldati laupäeval, 22. novembril, ülikooli kirikus kontsert-jumalateenistus; pühapäeval, 23. novembril, kontsert ülikooli aulas ja pääle kontserti koosviibimine üliõpilasmajas.

ROBERT HOHLBAUM

JÄRELPIDU

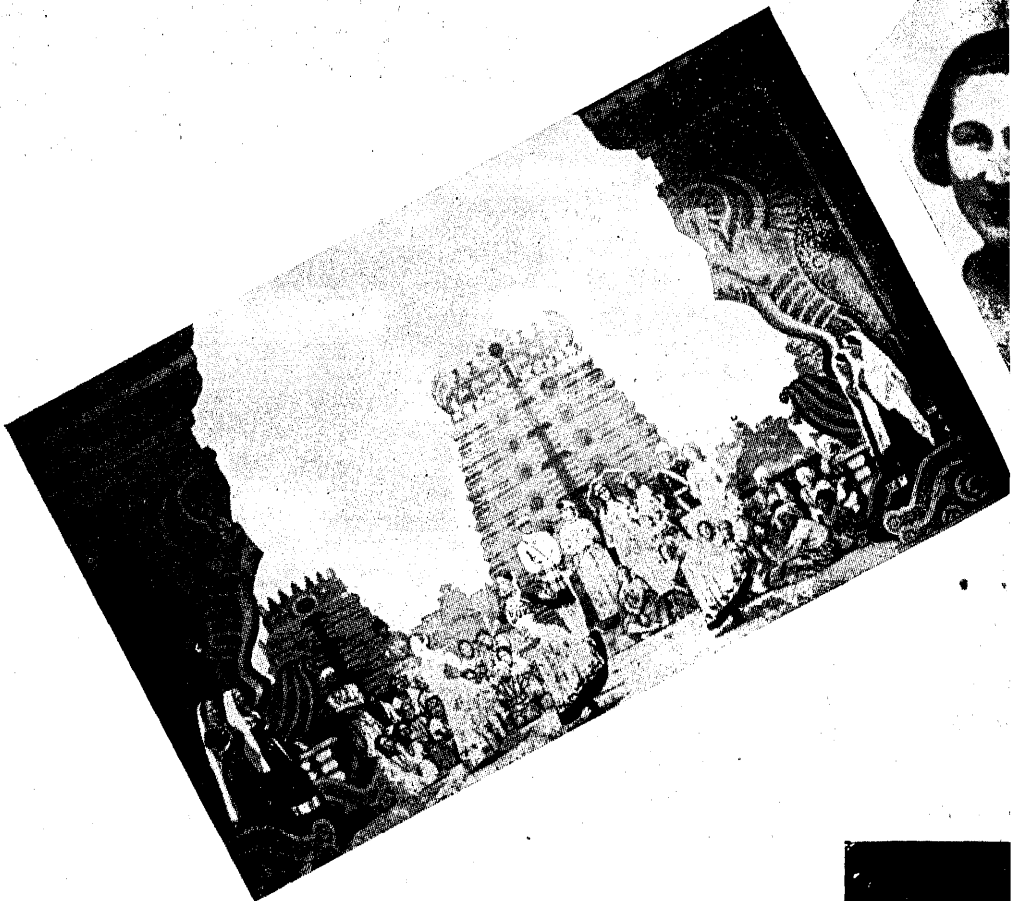
Kontsertsaali teenijad olid harjund mõnegagi. Ent täna kiskusid nad ukсед pärani ja vaatlesid tardunult metsikuks muutunud publikut. Oli ju Liszt'i kontserdilgi küllalt hull, aga see praegu oli kuulmatu! Üks vana paljaspää — nad tundsid teda, ta ei jätnud ühtki õhtut vahele — seisis toolil, üks valgejuukse-line matroon trampis jalgu, nagu madrus karutantsus. Hoobilt lõppes kõik, kui Klaara Schumann asus klaveri taha ja alustas kolmandat korda Mendelssohn'i „Kevadlaulu“. Ning siis jälle puhkes applaus kahekordse jõuga ja kestis veel siiski edasi, kui kunstnik juba oma garderoobis keeras võtit ning jäi tundetuks oma julgemate austajate koputamisile, kes tungisid kõige pühamani. Pikkamisi vaihus lõppeks kära.

Kinniste silmiga, nagu uimastatud, seisis ta keset väikest ruumi. Meri, harmoonia meri uimastas teda, meri, mis vooland välja ta sõrmist. Pikkamisi avas ta silmad, vaatles oma käsi nagu midagi võõrast, talle mittekuuluvat. Kallistades, otsekui ennast tahtes kindlustada nende omamises, pani ta käe vastu paremat põske. Võpahtus.

Terav kibedus valdas teda. Käsi oli kare ja lõhestund. Loputusvesi teind ta punaseks, kööginõgi — määrdunuks. Ähvardav hall sein kerkis ta ette, inetud helid segunesid järelkõlavasse viisidevoolu — laste kisa, taldrikute klõbin. Äkki tõusnud pahameelega rõhus ta alla eksitava. Puhtasti kõlasid jälle helid, eksitamatus võlus, kuni vaihusid. Hetk vaikust ja siis juubeldamise järelkaja, kihiseva, kaasakiskuva juubeldamise, mis tappis kõik halli, mis kandis teda üles taevasele maale, tulvil rasket lillearoomi. Aeglaselt tõstis ta ühe noist tuba täitvaist lillekimbest, mattis oma leegitseva näo sinna sisse ja uppus kõiki meeli kütkestavasse lõhna. . .

Robert Schumann ei suutnud taluda saali kuumust. Kummaline kartus haaras teda ja ajas õue. Talvvaiksel tänaval oli vabam. Ta möödus elegantseist sõidukeist, kelle juhid istusid naabruses asuvas õllepoes. Tükk aega ei kuulnud ta muud kui oma mõõdetud, lumes krigisevaid samme. Paar kella-lööki äratas teda. Jälle roomas südamest välja nüri kurbus, millesse oli langend saalis. Et inimesed ei mõista ta a-moll-kontserti, oli ta peaaegu oodand, kuid et kiiduavaldused „Karnevali“ lõpul — mille ta delikatessina viinlasile laskis ette kanda, — et need ei kuulund talle, vaid ainult mängijale, Klaarale, see tegi haiget, see settis südames tuimendava kurbuse, mis ikka enam ja enam levis, saades võimu kogu olemusest.

L. DELIBES'I „LAKMÉ“ —

Ülal keskel: Ida Aav-Loo (Lakmé)
„ paremal: Lavapilt I vaatusest
„ vasemal: Lavapilt II vaatusest

„ESTOONIA“ OOPERIS

All keskel: B. Hansen (Nilakantha)
„ paremal: A. Visman (Gerald)
„ vasemal: K. Viitoli (Frédéric)

Peen lumi hõljus, kattis majad oma loori, varjas troostiva laternavalguse, keelas pilgu üles, mässis Roberti ikka kindlamini sügavasse süngusse.

Korruga tungis puudulikku tänavhelki valgusjuga. Kutsarid tormasid kohile, võtsid hobuseilt tekid ja pääkotid ning upitusid pukkidele.

Esimesed võõrad ilmusid uksest, lainetasid, surusid... Robert Schumann seganes hulka, et rahva kära üleuimastaks ta abituse. Kõrva puudutasid lauase te katkendid.

„Muinaslooline naine!“

„Tõepoolest, olen palju kuulnud, hiljuti Liszt'i, kuid selletaolist...“

„Ja kuidas ta nängis Mendelssohn'i?! Magus!“

„Ah, üldse Mendelssohn...“

„Kelle oma oli see kontsert, teine number?“

„Ei tea...“

Keegi vaatles programmisedelit.

„Schumann. Mees vist.“

„Vist küll. Komponeerib.“

„Kahju, et ta terve programmi temast pidi laskma luhtuda.“

„Luhtuda on öeldud vahest liiga...“

„No-jäh, aga kui omad niisuguse naise.“

Robert Schumann astus kõrvale, laskis endast mööda joosta voolu. Valus tunne südames oli korruga kadund. Valdas tõmp ükskõiksus. Tõmbas püü sügavasti kasuka kraesse, toppis käed taskuisse ning seisis hoopis vakka. Võpahtus.

„Robert! Kus sa oled? Otsin sind igast nurgast. Olin juba mures, kas sulle midagi juhtund?“

Uuriv pilk.

„Täitsa ülearune, mulle pole juhtund midagi, mitte midagi.“

„Mis sa ütled, — meie suurim edu?“

„Meie suurim edu?!“

Kuid seda ei kuulnud Klaara enam. Üks elegantne härra seisis ta ees, võttis pääst silindri.

„Armulisem meister! Olete küll unustand oma lubaduse. Austajate parv ootab ennatlikult teie tulekut.“

Hääletult libises ette sõiduk. Livrees kutsar istus ebajumalana sumedas laternavalguses.

„Kas tohin paluda?“

Robert Schumann oli asetund tagasi varju. Võõras ulatas Klaarale käe. See pööris tagasi.

„Robert! Härra krahv, minu mees. Mul polnud juhust sulle öelda, härra krahv oli nii lahke mind tänaseks enda poole kutsuma...“

„Väga rõõmustav ning mu õnnesoovid teile teie abikaasa puhul. Rõõmustab mind loomulikult, kui teiegi kingite mulle seda lõbu...“

Vaikiya, kivistunudult aknast vaataja silme eest libisesid majaderead ebakindlas valguses; nagu kauget ojamulinat tajus ta piduandja lobinat. Jällegi laskus Robertile raske kurbus...

Lauakõnele järgnes lauakõne. Nagu rasket veini imes Klaara endasse kõiki austamisi, tundis meeleldi, kuidas teda mässis ikka tihedamini magus

kuulsusepilv. Ta andus täieliselt kauakeeldud naudingule, rõõmsamini ja teadlikumalt kui imelapse-aastais, kus teda varjustasid esimesed loorberid samas linnas.

Teenrid avasid tiibklaveri. Piduperemees tõsis, kummardas paludes Klaara ees. Sügav vaikus. Aeglaselt läks naine klaveri juurde. Surus mööda minnes Roberti kätt, ei tundnud aga vastusurvet. Vaatas talle näkku. Ent ei lugend säält mingit kaasrõõmu. Külmus langes ta hõõgusele, võõras oli mehe nägu, võõras. Alles kui esimesed taktid ta käte all löid helisema, raputas ta endast rusuva.

„Karnevali“ esimeste akkordide juures tõsis Robert aeglaselt, poetus pimedasse nurka. Rutuliselt suitsetas sigarit, puhus pilve pilve järel, nagu võiks ta ennast katta, muutuda nägematuks kõigile. Kuulas. Sundis end külmalt kaaluvale hinnangule. Pidi endale ütleva: nii täiuslikult, nii meisterlikult-küpselt ei ole Klaara mängind veel kunagi. Kuid siiski... siiski. Miks ei rõõmustand ta selle üle? Kadedus? Ausasti! Ei, mitte kadedus. Kuid tema oma, raskeilt öilt võidetud teos ilmus nii kummaline, nii kaugusse lükatud, peaaegu võõras. Miks? Midagi ta piinast, ta rõõmust ei eland selles. Äkki näis talle, nagu ei taluks ta enam seda, seda kuulata, nagu peaks ta astuma naise juurde ja hoidma kinni ta käed, et nad vaikiksid. Tema, tema, tema võttis talt ta teose! Ta varastas selle temalt. Issand Jumal, oli ta siis hullumeelne? Ta teotas; mida ta mõles, oli kuritegu. Ent mõte ei eemaldund enam. Naine varastas talt teose, võttis tema helidelt parima, nimetamatu, salajase, tema hinge, valitses selle üle, imbutas selle enda minaga, sundis ennast teenima. Robert Schumann tõstis pilgu, heitis selle aeglaselt mängijale. Vaatas talle näkku. Uuris sääi kava, kava... Võõras istus sääil. Külmetades sulges ta silmad. Vaikus lunastas. Kiiduvaldus, mis ei kuulund talle. Kuulajate kogust kostis:

„Mendelssohn...“

„Kevade laul...“

Naine naeratas. Võõras naeratus.

Kaikus Mendelssohn'i laul ning järgnev äge applaus. Pärast seda Robert ei näind enam Klaarat. Inimparv ümbristes teda ringina, sein tõsis nende vahele. Keegi härra, asjata vaeva näind läheneda Klaarale, astus pahaselt tagasi ja kõnetas Roberti:

„Noh, mis te ütlete? On isegi Viini kohta kuulmatu. Külasthan iga kontserti, iga suureed juba kolmkümmend aastat; kinnitan teile, see on sensatsioonide sensatsioon. Kas kuulete esimest korda kunstnikku?“

Mingi mõrkjas lustilisus haaras Roberti.

„Ei, mul on sageli see lõbu.“

„Teie õnnelik! Kus, Saksamaal?“

„Mitmes kohas, ka kus teised muidu teda pole kuulnud.“

„Kas kuulute ta lähedasse tutvusringkonda? Või — viimati — olete ta impressaario?“

„Ligikaudu. Ta mees.“

„Ah kui huvitav! Kuidas teid kadestan! Kas olete ka muusikaline?“

Ehmunult pörkub kõneohter härra Schumann'i järsust kummalisest naerust.

„Jumal, mu küsimine oli küll väga ebasünnis? Säärane õnnistatud kunstniku abikaasa peab tundma talle ometi kaasa, peab püüdma koduneda ta jumaliku valdkonnaga, eks?“

„Teen mis võin, olgugi et see igakord ei taha õnnestuda.“

„Igatahes olete liig tagasihoidlik,“ pomises võõras, kel hakkas ikka õudsem, ning lahkus kiire kummardusega. . .

Klaara oli sõiduki lükand tagasi ning nad sammusid koju mööda vaikkeid tänavaid. Lumesadu oli lõppend. Mingi tuulehõng ei eksitand kaugeltvoolavat soojust. Kummalisse raskemeelsusse oli sulatatud kõik, mis veel tundide eest tarretus kibedas külmas. Siis tuli puhang, võõraist maailmusest tulev; kihutas pilvi, ähkis lagedais puis, ragises tuulelipes ning vaikus seepäele viirastuslikult.

Klaara surus end tihedasti vastu Roberti; talle näis, nagu ei suudaks ta üksi kanda kogu õndsust.

„Olen nii õnnelik,“ lausus ta tasa, „nii õnnelik. Viimaseil aastail arvasin juba: minuga on otsas. Nüüd on aga kõik jõudnud tagasi, ilusam, palju kenam kui ennist. . .“

Tihedamini litsus ta mehe vastu, lootes sõnakest, käepigistust. Kottpime oli kangialuses, mis viis Michaeli platsile. Klaara võbises, nüüd oleks pidand ta ometi embama teda, kroonima ta õnne. Ta teadis nüüd, tal puudus praegu veel armsama koosrõõm, õnneliku suulduse kindel tipp: „sa pole üksi oma õnnega, juubeldan ühes temaga. . .“

Midagi. . . midagi. Ere latern katkestas ta unistuse. Kibedus tõusis. Karmilt möödus viimaste aastate üleelatu. Unetud ööd, ärrituvate tujude kannatamine, mured, tuhanded mured ta ümber. Argipäev argipäevale järgnev, hall, hall, vastikud kivid, mis vaevasid jalgu. Ning täna, täna, kus kõik kustutatud, teiste poolt, jättis ta tema üksinda.

Robert Schumann'i südames paisus nutt, roomas kõrri, ta pidi hambad suruma kokku ning kramplikult pigistama rusikasse pehme käe. Selle kirgliku varakevadise öö raskemeelsuses õitses ta igatsus möödunu järele. Lambivalguse, kambrivaikuse, silitava naisekäe, rahulise koduõnne järele, millest võrsus eesmärgirõõmus töö õnn. Tundus järsku, nagu oleks sellel lõpp, nagu oleks see kunstireis, see kuulsuse jaht, nag oleksid need võõrad inimesed ja majad, paljad seinad, mille võlus nad praegu elapid, kõik hävitand jäädavasti. Nad komberdasid võõra maja nurgelise trepi kaudu üles. Võõras lõhn võttis neid vastu, läpastund ja külm. Robert avas akna. Öö pehmus voolas täielt sisse, tõi endaga uue sügavama raskemeelsuse. Künäal viskas sinna ja tänna lakkuvat varju. Mööblitükkidele, mis ei jutustand midagi endisest kodususest, piltidele, mida nad ei olnud vaadelnud õnnelike silmiga, kõikjal võõrasus, hirmus võõrasus. Robert Schumann vajutas pää sügavasse, pehmesse kevadet ennustavasse õhe. Kuulatas. Nii mitu säärast ööd oli ta nii kuulatand, ning ikka, ikka oli kevad talle sellest vastu kõnelnud, varem kui teisile. Oli talle kinkind laule, mis olid kauge aimuse täideminek. Valulise igatsusega kuulatas ta. Öö jäi tummaks. Sest ikka oli säärasteil õil teine kõrv kuuland kaasa, teine süda lõõnd koos, vastu täidesaamisele. Ning ainult ühisest teadlikkusest kasvas jumaliku loomisjõu viimane vabastus. Karmis selguses tundis ta: mida ta seni pidand ainult oma maailmaks, ei olnud mitte ainult tema teos. Oli naisegi oma. Ta ei olnud üksik, kauge, kes kõrguste troonil, ta oli rändur

lillemaal, kes vajas juhtivat kätt. Sellest raskest lõplikust äratundmisest idanes võlatunne. Kas oli ta talle, kes seisnud ta kõrval kõigil rikkuse tundidel, olnud ikka tänuelik? Kas ei piinand ta teda sageli, kas ei vaadand ta tundetult päält, kui ta ägades igapäevse naisekoorma all sammus läbi elust, sõnakestki ette heitmata? Kui ta nurisemata kandis koormat, mille all tema, mees, oleks varisend kokku? Kes heitles tema eest vastikusega ja igapäevsusega? Tema, tema, ta hää vaim, ta parim Mina.

Klaara Schumann oli rahutult edas-tagasi kõndind. Ta närvid ei tahtnud leida rahu. Võõras võim tõmbas teda instrumendi juurde. Värisevi käsi avas ta klaveri. Paar katsetavat käiku. Jahedad klahvid tegid hääd kuumadele kätele. Ükskõikne meloodia. Mänglevalt libisevad käed, koguvad jõudu, haaravad, vormivad ja siis kõlasid Roberti a-moll-kontserdi esimesed taktid. Nagu õhtul mängis ta, — triumfi järelnauding. Praegugi läheb jälle nii nagu ikka, kui ta mängib tema asju. Ei saa anduda teosele nii nagu võõrale, sest ta näeb teda, istub ta kõrval, läheb hariliku väsind käiguga toast läbi, asetab tühise küsimuse. Ta näeb teda tema igapäevsuses. Ta toob oma teose talle lähedale, nii lähedale, nagu see oleks ta oma. Ta ei tunne seda teadlikult, sest see on ikka olnud nii. Mängib edasi. Siis eksitab teda midagi. Mõte, mis teda kunagi pole teind rahutuks. Tundub, nagu ei oleks Robert täna kogu õhtu olnud ta juures, nagu oleks midagi võõrast astund nende vahele, see kasvab, kasvab, lahutab neid teineteisest. Mehe kuju eemaldub, libiseb tagasi, tõuseb kõrgemale, kattub mingi uduga, pilviga. Mäng muutub ebakindlaks. Talle näib, nagu ei kuuleks klahvid enam sõna. Peatub. Algab uuesti, mängib viimaseid takte. Vaikib jälle. Kuulab helide järelkaja. Mängib veel kord. Hoopis teisiti kui varemini, hoopis teisiti. Häämmastus haarab teda.

Pikkamisi pöörab Robert akna juurest, vaatab naisele. Jälle kuulatab Klaara. Kas kuuleb ta nüüd seda jumalikku mõtet, mis kõneleb toonidest, esmakordselt? Kõik kaob pilgu ja kõrva eest. Midagi ei kuule ta, kui vaid ilu. Ning korraga on kõik temas päris selge ja puhas. Täie kindlusega võtab ta järgnevad akkordid. Mängib edasi, surveta.

Lähemale kummardub Roberti kuulatav pää. Temagi pole oma teost nii veel kuulnud. Vaid sügaval sees, salajamais, julgemais loojaunelmis on nii kõlond. Iga heli on õrnade käte paitus, mis õnnistab Roberti hinge, on sügavusest tulev küsimus, on virguv andeksandmise palve.

Klaara käte all paisub maailm. Maailm suurusist, mida ta seni pole aimand. Siis libiseb ta üle „Pühendusele“. Ning neist saab põlvitamine, põlvehaare, palvetus, enda vabastamine kõigest enesearmastusest, üleminek teise paremasse Minasse, suurde, igavesesse, hoopis arusaadavasse. Teenima, teenima, sind teenima. Muud midagi. Sind teenima.

Mäng vaikib. Klaara tunneb Roberti hingamist oma juustes. Ning ta laskub ta ette, puhtas, endavalitud alanduses ja põlvitab. Mees aga tõstab ta aeglaselt üles, langetab pää ja matab selle ta rinnale. Naine silitab teda kartlikus, õnnelikus, vaevalt lubatud emalikkuses.

Ning vaikseil tiivul viib surematust selle tunni oma pühasse riiki.

KODUMAA

ARVUSTUSI

TALLINNA

Leo Delibes'i „Lakmé“ „Estonia“ ooperilaval.

Leo Delibes'i lihtne, avameelne, südamluk muusika, millele lisaks veel omane ehtprantsuslik elegants ja graatsia, — on laiemais hulgis väga armastatud. Ta ooperi „Lakmé“ poeetilised viisid leiavad alati teed kuulaja südameisse. Nii on kuulund see ooper mängitavamate lavateoste hulka. Nüüd, ligi viis aastakümnet päälle ta esietendust Pariisis, on ta jõudnud „Estonia“ lavale. Sel puhul mainigem mõni sõna Leo Delibes'ist ja ta tähtsamast teosest.

Leo Delibes (1836—1891) pühendus muusikale ju varasemal nooruspäevil. Juba 12-a. poisikesena ta sai Pariisi konservatooriumi laulukoori preemia ja oma ilusa hääle tõttu oli ta väga otsitud kirikulaulja. Hiljem ta õppis klaveri- ja orelimängu ning 18-aastasena ta võis juba A. Adam'i juhatusel tungida kompositsiooni saladusisse. Oma heliloomingu esimesi katseid tegi L. Delibes ooperi piirkonnas. Nii ta esitas terve rea noid kergemasulisi teoseid, olles Pariisi „Théâtre-lyrique'i“ juures saatemängijaks. Siis säält ta kutsuti Pariisi Suurde Ooperisse teise kooridirektori kohale, kus ta oma heliloomingu edesi astus sammu balletimuusika piirkonda. Viimasest mainigem ta populaarsemaid teoseid, ballette „Coppelia“ (lavastati „Estonias“ hooajal 1923/24) ja „Sylvia“, mis ju kirjutatud meistri sulega. Päälle mõningaid oma teoste edukaid lavastusi Pariisis ta loobub mõne aasta pärast oma ametikohustust Suures Ooperis ja asub täielikult vaid heliloomingule. Ning varsti ilmuvad Pariisi Opera Comique'i lavale ta koomilise ooper „Le Roi l'a dit“, hiljem ooperid „Jean de Nivelle“ ja „Lakmé“, mis kõik leiavad sooja vastuvõtu. Neist viimane on jäänd pikemaks ajaks ooperiteatri mängukavva.

Tolle viimase ooperi kolm vaatust, nagu üks itaalia kommentaar märgib, kujutab rikkalikku, peenusini väljatöötatud, värviküllast, meistri käega joonistatud pilti. Need on elulised hingeavaldised ühelt helipoeedilt, kes hõljutab meid salapäraseil harmoonia-lainel, kes meile manab esile terviku õhulisist uduviirastusist, looritud kõladest, mis meelitavad meie kõrva ja südant magusa, rahulise õnnega, soojalt ja sügavalt läbituntult. Seda tervikut võiks nimetada kirglikuks hümniks ebamäärastele eluideaalele.

Kujukalt iseloomustab L. Delibes'i muusikat ta kaasaegne tuntud muusika-arvustaja (ajakirja „Ménestrel'i“ kaastööline) V. Wilder umbes järgmiselt: „Ehk küll Leo Delibes'i muusikaline loomisvõime ei ole väga rikas, omab ta siiski meie uues koolis tähelepanuväärse koha, kuna ta muusikas pääletikkuvu-seta võime leida mitte tavalisi jooni: alati painduvat meloodilist arteeri, harmoonilist rikkust — spontaanset ja loomulikku, haruldast vilumust orkestri-värvide segamises ja kõige eel — ehtsat ladinlikku voorust — selgust.“ Ehk edasi: „Ta juures segunevad võrdsele moodsa maitse muusikalised peenutsemised teatripublikule sissejuurdund vankumatu eelistusega meloodilisele elemendile. Ning selles põhjenebki L. Delibes'i edu.“

L. Delibes'i „Lakmé“ „Estonia“ ooperimängukavva võtmist märkigem õnneliku sammuna. Kuigi see teos ei hiilga tähelepanuväärsete omapärasusiga, siiski ta oma ju eelnimetatud voorusiga on hästi imponeeriv. Päälegi kuna ainestikult ooperi tegevus areneb eksootilises ümbruses — Indias — kus üldise kireva tegevuse hulka põimub ka huvitavaid india templiteenistuse tseremoniaale ja tantse, — võiks laiema publiku huvi ta vastu olla eriline.

Hanno Kompus'e ja *Rahel Olbrei'* (india tantsud) lavastust märkigem hästi õnnestunuks. Erilist väljatõstu väärib teine vaatus, kus lavastaja kontaktis ballettmeisteriga näitasid oma meistrivõimeid parimini. Nad olid oma ülesannet võtnud sügavaleulatavalt: nad ei piirdund ainult nende idamaiselt kirevat rahvamassi moodustavate üksikute lavatüüpide (hindud, bajadeerid, inglise merimehed, sõdurid, turistid) liikumapanemisega, vaid suutsid tollele massile anda ka *elu*. Arvan, nad pakkusid meile tõetruu pildi idamaisist turu- ja templistseenest. Eluline see oli. Tundus, et sarnane eksootiline kunstiline töö oli haarand lavastajaid. Ning selle tulemusena võis publik maitsta hästi-valmind vilja.

Muusikajuhina toimus *Raimund Kull*. Tunnustamisväärne on R. Kull'i kindlakäeline, hoogus juhatamistehnika. Ent selles tundub sageli liig palju enesega rahulolemist. Tundub, et ta ei armasta tungida teose sisu sügavusse, ei armasta analüüsida ta peenusi. Ka „Lakmé“ õrn muusika, ta orkestratsiooni lihtne, kuid peen kude oleks tohtind väärida hoolikamat suhtumist.

Ooperisolistest väärib erilist tähelepanu *Ida Aav-Loo* bramaani preestrinna Lakmé osas, mis säeb raskeid ülesandeid, on aga ühtlasi koloratuurlauljannale kaunimaid ja tänuilikumaid osi. *Ida Aav-Loo*, kes viimasel aastal laulus teind tunduvaid edusamme, tuli selle raske osaga hästi toime. Ta oli õhtu kangelanaks oma säravalt ettekantud „Kellukeste aariaga“, kus ta oma häält tõeliselt kellukesena laskis heliseda. Poleks aga siiski ülearune, kui lauljatar häälemoodustamises, eriti kõrgemas asendis, pööraks oma tähelepanu ühtlase-male, loomupärasemale tooniandmisele. See ajuti tundub veidi lamedana. Inglise ohvitseri *Gerald*i osas mängis *A. Visman*, imponeerides nagu tavalisest oma läbituntud mänguga ja sügava muusikalise tõlgitsusega. Kahjuks ta hääll hakkas väsimaa ooperi lõppvaatuses. Sellest peaks laulja otsima väljapääsu. Lakmé isa Nilakantha osas esines *B. Hansen*, andes tollest bramaanist igati tõetruu kuju. Need kolm ongi ooperi kandvamaiks tegelasiks, kelle ümber tegevus keerleb. Teisist osalisist märkigem *E. Jurikson'i* (*Mallika*), *K. Vitol'i* (*Frédéric*) j. t., samuti *N. Suursööt*i (dublöörina Nilakantha osas) ja *A. Arder'i*t (dublöörina *Frédéric'i* osas), kes kõigiti aitasid kaasa ooperietenduse paremaks kordaminekuks.

Kontserte

November meie kontserthooajas kujunes *kooride paraadiks*. Kõik päälinna kontserteerivad sega- ja meeskoorid (pääle Rahvaülikooli ja Raudam'i kooride, kelle kontserdid edespidi) olid seekord rivistund. Kõige eel sammus külalisena *Leedu segakoor* (Kaunasest) prof. *A. Kačanauskas'e* juhatusel, esitades meile esmakordselt leedu heliloojate laule. Loomulik, et külaliskoori esinemisel meie päähuvi kaldub külaliste omapärasele rahvuslikule koorilaulu loomingle. Ent kõnesoleval kontserdil meil polnud kahjuks võimalik sellest saada läbilõiget, sest suurem osa esitatud leedu kooriliteratuurist tuges rohkem vanule traditsioonile. Värskemaina mõjusid vaid mõned šinkuse leedu rahvalaulu ümbertöötused. Koori kunstiline tasapind oli keskpärane.

Meie oma koorikontsertide seeria avas *ÜENÜTO segakoor* kontserdiga eesti ja soome laulest *E. Aav'a* juhatusel. Selle koori tugevaks küljeks on laulu kõlaline puhtus. Ning kui see on kauni koorilaulu lähtekoht, kunstiküpse koorilaulu põhi, siis on *E. Aav* teind hästi, kui ta, väljudes sellest lähtekohast, on loond oma koorile sarnase kindla põhja. Ent märkigem ühtlasi, et see pole kõik. Siia tuleb lisada veel muud. See on vaid algus. Siit edasi peaks nüüd arenemagi *E. Aav'a* kooritöö. Kontserdi solistina esitas *Erika Frantz* meeleolukalt *S. Palmgren'i* ja *E. Melartin'i* vähemaid klaveripalasi, kuna *Karl Ots*

laulis soome keeles soome tuntumaid rahvalaule küll suure eduga, ent võimatu halva diktsiooniga. Siis parem juba rahvalaul tõlkida, kui väänata ta keelt.

Saksa meeskoor „*Revaler Liedertafel*“ oma kontserdiga *J. Gohs'i* juhatusel esitas rohkesti saksa rahvalaule. Selle Tallinna vanima koori (asut. 1854) seekordne esinemine andis tunnistust koori võimete langusest asjatundliku koorijuhhi puudusel. Koorijuht polnud suutnud oma kooris läbi viia algelisemaidki koorilaulja häälemoodustamise nõudeid, ning sellest tingitud eba-puhas intonatsioon ei luba üldse rääkida tollest ettevõttest kui mõistlikust kontserdist, kuigi kava oli koostatud võrdlemisi huvitavalt. Solistidest pakkusid vaheldust *K. Viitol* — *R. Strauss'i* lauludega ja *H. Gentz* — *Bach-Stradal'i* d-moll-kontserdi ettekandega klaveril.

EMO segakoor praegusel koondamiste ajajärgul on koondand ka oma ridu. See kahtlemata ei tule kooritööle kahjuks, kuigi mõnelt poolt päevalehis seda kurdeti. Muidugi ei tohi siin koondamisega liialdada. EMO on koor, kel on pääle à capella kontsertide muidki ülesandeid (oratoorium j. m.). Ta koosseis nende ülesannete täitmiseks oleks umbes sajaliiikmelisena loomulik. Naishäälte rühmitused tunduvad praegu olevat hääs vormis. Nüüd koori koosseisu stabiliseerimise mõttes juhatuse lähemaks ülesandeks võiks olla koori täiendamine kõlavate meeshäälte, eriti tenorite arvel. See oleks EMO-le otse vajaline. Oma seekordse kontserdi kava oli EMO koostatud enamasti eeltuleva üldlaulupeo laulest, millised prof. *J. Aavik'u* juhatusel leidsid talle omase tõlgituse. Kontserdi soolounumbrina figureeris *A. Lemba'* „Trio-B-dur“ viiulile, cellole ja klaverile *H. Schütz'i*, prof. *R. Bööcke'* ning autori ettekandel ja *H. Eller'i* viiulipala „Männid“.

Tallinna Koolinoorsoo Muusika ühingu segakoor V. Nerepi juhatusel pidas oma 10-a. tegevuse juubeli-kontserdi. 10 a. jooksul on see noorte koor kiuste kõigile majanduslikele raskusile sammund edasi järjekindlusega. Kuigi ta liig vahelduv koosseis ei võimalda tal tulla sarnasele arenemistasemele, kui mõne teise koori stabiilsem koosseis, siiski tuleb märkida seda koorige omast hoogu ja ettevõtlikkust, mis luband pääle à capella kontsertide isegi suuremate heliteoste ettekandeid. Nii on see koor oma mitmekesise tegevusega saand ettevalmistuskooliks meie nimekamaille kooridele. Ta on andnud EMO-le ja Meestelaulu Seltsile häid, vilund koorilauljaid, seejuures järjekindlalt oma ridu täiendades algajaiga ning neid koolitades. Seda hindasid mõlemad nimetatud koorid, tunnustades koolinoorsoo laulukoori tähtsust loorberipärgade annetusega. Nüüd jääks oodata, et kooliringkonnadki ei keelduks tunnustamast seda suurt kultuurilist tööd, mida 10 a. jooksul meie koolinoored püüvusega on harrastand. Arvan, et linna koolivalitsuse eelarves võiks edaspidiseks leiduda koht ühele summakesele vähemasti koorijuhhi aastapalga suuruses, seda enam, et nüüd see koor keskkooli laulutundide vähenemisega täidab ühtlasi õppeülesandeidki.

T. K. M. Ü. seekordse kontserdi eeskava koosnes enamasti varem lauldud laulest. Uutest tõist mainigem *E. Grieg'i* ballaadi „Kloostri väravas“ naiskoorige ja solistile, kellena esines *pr. Ö. Tallmeister*. Meil on viimasel ajal seltskonnadaamide seas saand moesjaks õppida laulu. See on tervitav. See tõstab kahtlemata meie rahva muusikalist tasemet. *Pr. Ö. Tallmeisteri* sümpaatne hääle oli sobiv kõnesolevaks ettekandeks. Ent ta diktsioon on niivõrra puudulik, et lauljanna peaks tõsiselt sellele mõtlema. Muidu ei tohiks võimalik olla avalik esinemine.

Kooride rivi lõpposa olid jäänd meeskoorid. „*Vene meeskoor*“, koosnev vaevalt 40 lauljast, *J. Stepanov'i* juhatusel oma esinemisega tõendas, et ta on kõigiti võistlusvõimeline meie teiste kooridega. Enamasti küll lihtsaist, kuid kauneist vene rahvalaulest koostatud kava sooritati sellel ansambliil eeskujuliselt. *J. Stepanov'il* läks korda saavutada kuulajaskonnaga sarnane tihe kontakt, mis ei ole tavaline meie kooride esinemisel. Selleks muidugi aitasid kaasa hoogsad ning humoristlikud vene rahvalaulud. Läheks *J. Stepanov'il* korda oma koori ridu täiendada sarnaste toredate I tenoritega kui ta koori II passid ja paneks koorijuht veel enam rõhku muusikalisse sisusse süvenemisele (tundus, et sel kontserdil pähüvi oli sihitud muusikaliste efektide taotlemisele), siis oleks meil tegu ühe kandvama lauluüksusega.

Tallinna Meestelaulu Seltsi ligi 180-liikmelise koori kontsert prof. A. Topman'i juhatusel! See oli teatavaks sensatsiooniks. Ei saa salata: üleva tunde see löi, kuhugi kõrgemale see kandis, kui 180 mehelt unisonis kõlas too ainulaadne palvelaul Edv. Grieg'i ballaadi „Uus isamaa“ lõpposast. Ent muus osas ütleksin selle suure kogu kohta, et temaga olgem täiesti rahul küll siis, kui võtame teda meesklubina, kus harrastatakse ajaviitemuusikat. Kui aga teda võtta esinduskoorina, kelleks teda peetaksegi ja kelle ülesandeks peaks olema alati uema ja parema kooriliteratuuri esitamine, siis ei saa sageli olla nõus ta tihti korduva ja sageli vananend repertuaariga, nagu mul kord juba oli juhus tähendada selle koori kevadise kontserdi puhul ja mis ka leidis kinnitust mitmes skandinaavia arvustuses koori suvisel kontsertmatkal. Need Sv. Kõrting'id ja J. G. Conradi'd, kes elasid möödunud sajandi esimesel poolel, neil pole midagi ütelda meieaja inimesele, liiati veel *oma maa* (Skandinaavia) mõtteist, mis meid kõigepäält huvitaksid. Solistina sel kontserdil esines orelikunstnik *P. Laja* temale omase asjatundlikkusega toda hiigelpilli käsitades. Ent ka temalt oleks seekord soovind kuulda huvitavamaid kontsertpalu.

R. P.

NARVA. Novembris aset leidnud kontserdest tuleks mainida Narva vene laulukoori kontserti vabakunstniku Joosep Tulõjev'i juhatusel. Koor ei ole arvult suur, koosneb umbes 30 inimesest, kuid temas on rohkesti häid hääli, eriti naislauljate hulgas. Häälte rühmad olid kaunis hästi tasakaalustatud, nii et laul kõlas enamasti ühtlaselt, sulades kindlakujuliseks tervikuks.

Koorilaulu numbrid olid kõik ammutatud vene rahvalauludest, misjuures enamik neist oli J. Tulõjev'i aranžeeritud. Need, säädelduselt lihtsamad ja harmooniliselt kõlavamad, pääsids mõjukamalt esile.

Osa kavast koosnes soloettekandeist. Esines 'A. Offril Lüdig'i ja Mascagni' romanssidega, naistrio laulis J. Tulõjev'i pala „Meri“ ja I. Nieländer ja V. Golubkova lasksid kuulda Dargomõžski' duetti „Devitsõ, krassavitsõ“. Solistide edu oli keskmine. Pääle selle esines deklamatsioonidega tuntud seltskonnategelane ja luuletaja N. Černai, kes sai väga suure edu osaliseks.

Koorilaulude ettekandmisel naislauljad istusid toolidel, kuna meeslauljad seisid nende taga. Ei olnud märgata, et istukil asetus oleks ettekandeile mõjud halvasti.

Klaveril saatis koori ja soolonumbreid hää eduga vilund klaverimängija härra S. Klenski.

Kuulajaid oli keskmiselt, milline nähtus harilik kontsertide korraldamisel Narvas.

— Narva politseiametnikud korraldasid „Ilmarise“ ruumes oma piduõhtu, kus esines kolm päälinna solisti: lauljad *A. Visman* ja *B. Hansen* ning cellokunstnik prof. *R. Bööcke*. Päälinna kunstnike esinemisele oli Narva publiku huvi suur ja see rahuldaski osalt oma häis lootusis. *A. Visman* meeldis oma ettekandega, samuti cellovirtuoos *R. Bööcke*. Suurema pettumusega tuli aga kuulata passilauljat *B. Hansen*'it, kes oma ettekandega ei suutnud rahuldada.

— *Narva muusikakool* korraldas oma õpilaste kontserdi, mis oli esimesi käesoleval kooliaastal. Kontserdil esinesid klaveri-, viiuli-, cello- ja lauluklassi õpilased. Kontsert möödus üldiselt hää eduga.

— Suur-vene balalaikade-orkestri kontsert möödus edukalt. Orkestri juhatajaks on hr. Verežnikov, kes töötab Narvas muusikaõpetajana. Ta on vilund muusikamees. Muuseas ta on rohkesti palasid säädnud ümber balalaikade-orkestrile; nende hulgas ka mitmeid eesti rahvaviise. See 60-liikm. orkester on iga aasta Narvas andnud ühe või kaks kontserti ja Tallinnaski esinend. Mängijate hulgas on vilund orkestrante. Pääle orkestri esines ka veel vene emigrantide kursuste (keskkooli) laulukoor *J. Tulõjev*'i juhatusel. Ka laulukoori ettekanded võeti publikult vastu suurte kiiduavaldustega.

Saal oli välja müüdnud viimase kohani, isegi lisatoolid olid täidetud kuulajajaga.

— Rõõmsamaid nähteid Narva muusikaelus oli viiulikunstniku *M. Erdenko*' ja klaverikunstniku *Dina Golcer*'i kontsert.

M. Erdenko on andekaid ja peenemaitselisi viulivirtuoose. Ta kõrgesti arendatud tehnika ühenduses pehme ja voolava tooniga pääseb mõjule eriti piaanosa. Ta viul otsekui laulab. Eriti kütkestas kunstnik oma mänguga Bach'i „Sicilienne'i“, kunstniku oma säetud juudi viisi „Kol-Nidrei“ ja Vienjavski' „Vene karnevali“ ettekandeiga.

Vääriliseks saatjaks viulikunstnikule oli klaverikunstnik D. Golcer, kes solistile kõik numbrid pääst mängis kaasa. Muidugi oli sarnase hää kokkumängu juures ettekannete mõju võrratu. Solistinagi esines D. Golcer väga hää eduga. Kahju vaid, et hääklaverikunstnikul tuli esineda halval pianiinol. Kuulajaid oli kontserdil üsna rohkesti. J. V.

VALGA. Valgal kui väikelinnal pole endal väljapaistvamaid muusikainimesi, kes võiksid korraldada kontsertõhtuid, seepärast saab Valga muusikapublik muusikat nautida ainult külalissolistide esinemisel. Kuid muusikaharastajate vähesuse tõttu ei julge väliskunstnikud Valgas korraldada iseseisvaid kontserte, sest senised kibedad kogemused on näidand, et esinevail kunstnikel tuleb endil peaaegu eranditult katta vähem või suurem puudujääk. Seepärast esinevad väliskunstnikud Valgas ikka kohalikest organisatsioonest korraldatavail piduõhtuil kokkulepitud honorari eest. Erandi moodustavad vahest tütarlaste-gümnaasiumi saalis korraldatavad mõningad nii-öelda pool-iseseisvad õhtud — muusikakooli või tütarl-gümnaasiumi vahetalitusel —, kus korraldamise kulud üsna väikesed ja seega pole karta „sissekukkumist“.

Valga muusikaelu avaldusist käesoleva aasta sügishooajal võiks mainida lühidalt järgnevaid: Septembri keskpaigu esines Valga tütarl-gümnaasiumi saalis pikema venekeelse loenguga F. Liszt'ist *prof. Gamaleja* Tartust, kes pärast loengut esitas rea töid Liszt'i loomingust, andes enne esinemist lühidaid seletusi ettekantavate tööde kohta.

Valga linna kiriku juubelpäeva puhul oli korraldatud kirikus kontsertteenistus, kus solistena esinesid hr. K. Tuvike (bariton) ja pr. Vasar (sopraan) — mõlemad Tõrvast. Kuulajatele meeldisid eriti hr. K. Tuvike'se ilusa täambri-ga, kaunistest koolitatud häälega ettekantud laulud. Mõlemad solistid sooritasid oma ülesanded korralikult.

Septembris esines Valga muusikakooli poolt korraldataval õhtul iseseisva klaverikontserdiga meie tuntuim naispianist prl. V. Rives. Kavas olid Beethoven'i, Chopin'i, Liszt'i, Eller'i j. t. helitööd. Prl. Rives'i virtuoslik, ilmeka muusikalise interpretatsiooniga mäng pakkus kuulajatele kaunist naudingut. Osavõtt kontserdist oli väheldane, isegi samal päeval Valga õpetajate-päevast osavõtnud õpetajaist kasutasid ainult üksikud meie naispianisti kontserdist osavõtu võimalust.

Oktoobris esines Tallinna sümfoonia-orkester (umbes 20 mängijat), mis koosneb helifilmi tõttu Tallinna kinodest vabanend muusikuist, W. Tago' juhatusel, oma kontsertringreisul kahe kontserdiga. Kontsertide kavad koosnesid tüsedaist helitöist ja orkester hoolimata reisuraskusist ning võrdlemisi väikesest koosseisust mängis ilmekalt ja puhtalt, ilmutades tarvilist kõlaküllust ja rahuldades kuulajaid täiesti. W. Tago juhatas innuga ja hoogsasti. Kahjuks oli kuulajaid vähe, eriti esimesel kontserdil; teisel domineeris õppiv noorsugu, keda oleks võind olla siiski tublisti rohkem.

Novembris mängiti „Säde's“ Valga naisseltsi korraldusel operetti „Pulmad kevadel“ („Vanemuises“ läks see „Kevadfee“ nime all) kohalike jõudude ja „Vanemuise“ operetinäitlejate E. Pöder-Rohu ja K. Põlde' kaastegevusel ning pääsades, pr. Pöder-Rohu lavastusel.

Samuti mõeldud kuus esines „Sädemes“ vene erakeskkooli korraldatud piduõhtul meie tuntuim pianist prof. Th. Lemba, kes oma kunstiküpse tõlgitsemisega ning hooga ettekandega valmistas kuulajatele ilusa naudingut, saades elavate kiiduavalduste osaliseks. Kavas olid Chopin'i, Liszt'i ja t. helitööd. Samal õhtul esines ka Petseri asjaarmastajate segakoor (19 lauljat), mis omab õige mahlakaid, kõlaküllaseid hääli, eriti meeshäälte rühmis, mistõttu koori ettekanded hoolimata väikesest koosseisust toodi kuuldavale jõuküllaselt ning hästi kõlavalt. Kava koosnes tüsedaist vene helimeistrite töist (Arhangelski,

Čaikovski, Napravnik j. t.). Saksa helitöist oli kavas Schumann'i „Mustlaste elu“ ja Mendelssohn'i „Jahilaul“. Kava sooritati vene keeles ja lauljad esinesid — juhataja ühes arvatud — vene rahvarõivais, nii et koori esinemine viis puhtvene miljööse.

29. novembril oli Tartu klaveriõpetaja vabakunstnik V. Jakobsen'i õpilaste klaveriõhtu. Kavas Bach'i, Mozart'i, Schubert'i, Beethoven'i, Saint-Saëns'i, Arenski, Godovski, Stravinski, Chopin'i, Bach-Busoni' ja Wagner-Liszt'i helitöid. Esines 7 õpilast, kes enamasti ilmutasid küllaldast mängupuhtust, ilmekust ja arenend tehnikat.

Valgas töötavaist laulukoores oleks mainida kõige arvukamana Valga Kunstiseltsi segakoori 50-ne lauljaga Fr. Klementi' juhatusel. Koor töötab praegu X üldlaulupeo laulude õppimisel. Järgneval aastal on kavatsus korraldada ühist kontserti Tõrva segakooriga (juhat. K. Tuvike). Ka on K. Tuvike'se poolt algatatud mõte, korraldada suvel väike ühine laulupäev Võru, Valga, Tõrva ja Viljandi kooridega, kuid kas ja kuidas see teostub, on praegu väga küsitav. Vähemaid kooridest töötavad Valgas Noorsoo Ühenduse (juh. Liivak, muusikakooli õpil. Tartus) ja kirikukoor (juh. J. Pastarus). Osa lauljaid on kõigil kooridel ühised.

Lõppeks oleks mainida, et Valgas töötab 8-dat aastat Kunstiseltsi poolt ülalpeetav muusikakool — juh. on praegu prl. E. Kangur (Valga tütarl. gümn. lauluõpet.), klaverikl. õpet. pr. B. Peenemaa (Tartust), laulukl. õpet. pr. H. Kikerpill (Tartust), viiulikl. õpet. hr. Hermann (Valgast) ja oblig. klav.-õp. pr. Muutra (Valgast). Õpilaste arv on käesoleval kooliaastal ligi 50 (60—70% rohkem, kui eelmisel aastail). Seni sai kool kultuurkapitalist 1000—1500 krooni aastas toetust, mistõttu väljaminekud suudeti hõlpsasti katta. Sel aastal on lubatud toetust ainult 300 kr. ja sedagi hoiatusega, et olevat viimane kord. Seetõttu muutub muusikakooli ülalpidu tulevikus õige küsitavaks, kuigi õpilaste arv on suurenenud ja seega õppemaksust loota rohkem tulusid. Järsk seisukoha muutus toetuse andmises on nähtavasti tingitud kultuurkapitali summade vähenemisest ja võib-olla sellestki, et toetus helikunsti sihtkapitali eelarvest viidi üle valitsuse ossa. Kooli edasitöötamiseks, mille järgi vajadus, nagu näitab õpilaste arv, oleks siiski toetus vajaline. Fr. Kl.

MUUSIKALINE ÜLEVAADE

Eesti esimene kirikumuusika kongress

3. ja 4. dets. s. a. Tallinnas, mis oli kutsutud kokku meie kirikumuusika taseme tõstmiseks, värskendamiseks ja elavamaks tegemiseks, möödus elavalt ja edukalt. Osavõtjaid oli kogunenud üle saja.

Kongressil kanti ette rida huvitavaid referaate, nii: kirikumuusika ajaloost, rahvuslikust kirikumuusikast, kirikumuusika suunast ja viiside valikust, kirikumuusika elustamisest ja uuendamisest, selle õpetamise organiseerimisest, õpetaja, köstri, koorijuh, koguduse juhatuse, nõukogu, kiriku keskvalitsuse osast kirikumuusika arendamises jne. Referentideks olid prof. A. Topman, helilooja-organist M. Lüdig ja teisi meie tuntumaid kirikumuusikuid ja -tegelasi.

Üldiselt rõhutati meie kirikumuusika uuendamise vajadust, selle praegusest tardund seisukorrast väljaviimist ning eriti meie kirikulaulu rahvuslikumale tasemele tõstmist.

Võeti vastu mitmeid resolutsioone, mille alusel edespäidi hakatakse töötama meie kirikumuusika arendamiseks.

Esimene kirikumuusika kongress kindlasti mõjus värskendavalt meie muusikaelus. Huvitavad referaadid aitasid selgitada meie kirikumuusikale uuesuuna andmise vajadust ja sütitasid vahest ehk mõnegi osavõtja hinges poolehoidu sädeme meie oma laulu ja muusika vastu.

Soovigem, et peatselt hakatakse teostama kongressil ülessäetud nõudeid!

HAAPSALU. 23. novembril andis lauluõpetaja *Marga Raudsepp* oma õpilasiga Jaani kirikus vaimuliku kontserdi, mille sissetulek läks Jaani kiriku oreli renoveerimiseks.

RAKVERE. Noorsoo kristliku nädala puhul korraldati kohalikus kirikus vaimulik kontsert. Tegelasiks olid kohalikud jõud: pr. O. Rosenberg (sopr.) ja G. Jõe (pass); saksa koguduse pastor Holst esines viiulipaladega ja kirikukoor Siiak'i juhatusel kandis ette mõned koorilaulud. Orelil saatis Ü. Topman. Osavõtt kontserdist oli elav.

Oma traditsioonilise sügiskontserdiga esines Rakvere Rahvamaja- ja Haridusseltsi segakoor E. Rosenberg'i juhatusel.

Koori ettekandeid kuulati suure huviga, ja mitte ainult seepärast, et ettekandmisviis olid peepoolest vääris, vaid kuulajaskonda hoidis pinevil ka kava uudus. Laulud olid peaaegu kõik kas päris uued (eelseisva üldlaulupeo laulud) või vähemkuuldud. Nõuti mitme laulu kordamist.

Solistena esinesid jällegi kohalikud muusikaarmastajad pr. O. Rosenberg (sopr.), prl. M. Oravas (sopr.) ja G. Jõe (pass). Kõik ettekanded võeti kuulajaskonnast vastu tormiliste kiiduavaldusiga. Kontsert jättis igati häa mulje.

TARTU. — Viilikunstnik *Peenemaa* ja organist *Karafin* andsid Ülikooli kirikus 25. okt. vaimuliku kontserdi. Kava koosnes kui vanade nii uuemate kirikumuusika-meistrite töist.

— Orelkunstniku *Peeter Laja'* kontsert Ülikooli kirikus osutus paremaks Tartu viimaseaja kontserdest. Kavas olid *F. Mendelssohn'*i sonaat ja *R. Bibli'* orelikontsert; viimane orkestri saatel. Pääle nende *P. Süda'* pastoraal j. m. Kaastegevana esines *R. Jõks*, lauldes klassikalisi palu. Saateorkestrit juhatas *A. Karafin*.

— Tartu Naislaulu Selts pühitses 8. nov. oma teist aastapäeva kontsertpalliga, millel esines seltsi naiskoor *Ed. Oja'* juhatusel ja solistena *R. ja B. Peenemaa'd*.

— Tartu Kõrgema Muusikakooli klaveriõpetaja *L. Milk* esines novembri alul Helsingi ringhäälingus, mängides *Schumann'*i „Sümfoonilisi etüüde“. Ka saatis ta üliõpilassaalis korraldatud kontserdil soome lauljatar *Greta Barrot'i*. Mõlemad esinemised märgib soome arvustus kiitvalt.

— Tartu Meestelaulu Seltsi aastapäeva kontserdil 21. nov. kandis seltsi meeskoor ette *M. Bruch'*i kooriteose „*Frithjof*“, milles laulsid kaasa solistena *K. Põlde* ja *L. Tubin*. Juhatas *E. Tubin*. Sooloettekandega esines *Hugo Schütz*, mängides muu-seas *H. Eller'i* „*Männid*“.

— Tartu Kõrgemat Muusikakooli ülalpidav Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts on otsustanud muuta oma nime, kui oma pikkuselt tarvitamisel ebapraktilist, lihtsalt *Tartu Helikunsti Seltsiks*.

— *M. Hermann*i Lauluselts korraldas 16. nov. Tartus Peetri kirikus kontsert-jumalateenistuse, mille kontsertosas esines seltsi segakoor *Ed. Tubin'a* juhatusel vaimulike lauludega. Laule saatis orelil *E. Kiris*. Solistina esines *H. Kann*.

— Tartu Kõrgem Muusikakool pöördus haridusministeeriumile palvega, määrata muusikakoolile toetus, et oleks võimalik võtta õppekava koosmängu ja kooslaulu tunde, mis seni sääl puudusid. Haridusministeerium on luband võtta vastava summa kultuurkapitali eelarvesse. Kuna see sääl kuuldavasti kinnitatud, siis loodetavasti Tartu Muusikakool võib alata ansambli-tundidega juba käesoleval õppeaastal.

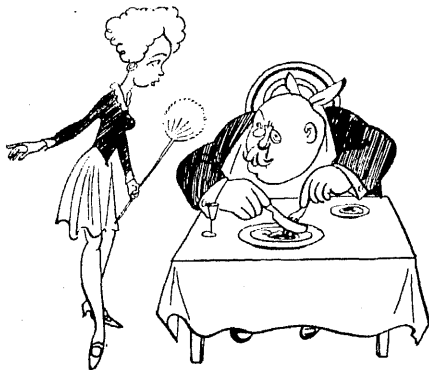
TÜRI. — 1. ja 2. nov. s. a. korraldati Türi kirikus esmakordselt „koraalipüha“. Ettekandega esinesid Türi kihelkonna ühendkoorid ja puhkpillide-orkestrid kohalike solistide kaastegevusel. Tegelasi oli kokku 200 ümber. Kava koosnes peamiselt koraalest, mille ettekandeid juhatas *Joh. Veeber*.

— Türi kirik kavatseb ehitada ümber oma kiriku oreli, milline töö on kaubeldud välja juba tuntud orelimeistritele Kriisa'dele.

— Möödunud kuus esinesid Järva (Paide) Lava- ja Helikunsti ühingu „Voog“ tegelased Türi Tuletõrje Seltsimajas operetiga „Metsaülema tütar“. Muusikakuu ka näitejuhiks oli Paide muusikaõpetaja Juh. Zeiger. Hr. Zeiger on Paides hää eduga lavastand juba mitu operetti. Seekord külastati siis Türitki. Opereti ettekanne üldiselt õnnestus rahuldavalt. Tegelaste kui asjaarmastajate kohta võib märkida hääd tahtet ja püüdmist, kus isegi nimiosaline prl. O. Vimberg mängult kui kujult kujunes ootamatult hääks ja teenis täielise lugupidamise. Eranditult olid äga kõik tegelased „laululiselt“ nõrgavõitu, kuid asjaarmastajailt ei või nõudagi paremat. Ja on ju Türi seltsimaja akustiliselt väga halb, puudub orkestriruum ja esineb tuhat muud viga. Opereti kooris kuuldus häid sopraane. Prl. Schwarts'i säetud tantsud ja evolutsioonid olid hääd. Silma torkas ainult kõigi tegelaste halb grimm. Hääks dekoratsioonimeistriks pädelastele osutub kunstnik Roosileht.

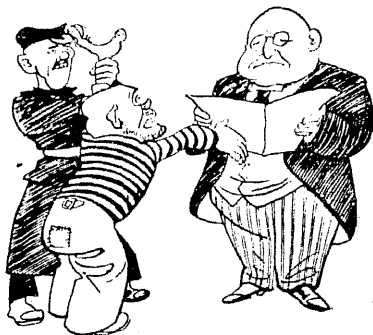
VILJANDI. — 2. nov. kontserteeris Viljandi „Koidu“ saalis lauljatar *Helmi Kann*.

— 22. nov. andis „Koidu“ Seltsi segakoor kontserdi seltsi saalis. Kava koosnes päämiselt eeloleval suvel peetava Viljandimaa laulupeo repertuaarist. Pääle selle kanti ette *J. Aaviku* kantaat „Kodumaa“, mille solistipartiid laulis hr. *Kuumann*. Kuna seltsi kooris palju uusi lauljaid, kel puudub veel koorilaulu praktika, siis arvustus leiab, et „Koidu“ koor on esinend varemalt paremini. Koori juhtis tuntud vilumuse ja osavusega *J. Saar*.

Ei saa aidata

„All on keegi rändav laulja ja palub abi.“
„Ma ei saa teda aidata, olen laulus täiesti vohik.“

Musikaalne vang

„Nii siis, teie olete mõistetud viieks aastaks sunnilõõle.“
„Härä kohtunik — ütle mulle seda helides.“

Anton Kasemets 40-aastane

10. dets. s. a. pühitses oma 40. sünnipäeva *Anton Kasemets*, kes erilise populaarsuse võitis energilise koorijuhina 8. ja 9. üldlaulupidude ettevalmistamistööil, samuti nende üldjuhina. Juubilar on üldse tuntud agarana seltskonnategelasena, kellena ta iseäralise innuga pikemat aega osavõtnud E. L. L. organiseerimistööist, selle juhatuse ja nõukogu liikmena ning „Muusikalehe“ toimetajana. Viimasel ajal ta on E. L. L.-st eemale jäänd, siirdudes teatri alale, „Estonia“ teatri direktorina.

Oodatavaid kontserte „Estonia“ kontsertsaalis

16. dets. — *Gunnar Grip* esineb operis „Tosca“.
3. jaan. 1931. a. — viiulikunstniku *Georg Kuhlenkampfi* kontsert.
5. jaan. — teine sümfooniakontsert, juhatab dr. *G. v. Keussler*; kantakse ette ta oratoorium „Ema“ *Riia saksa segakoori* (150 lauljat) kaastegevusel.

Koorilaulu võistlus eesti heliloojaile!

1927. a. surnud helilooja ja Lauljate Liidu esimehe Konstantin Tüرنpu' mälestuse jäädvustamiseks asutas Eesti Lauljate Liit Lauljate Liidu juure *Tüرنpu-nimelise auhinna-kapitali*, mille protsentidest igal aastal määratakse auhind aasta jooksul valmivad parima eestikeelse tekstiga koorilaulu eest eesti rahvusest autorile.

Tüرنpu' auhinna-kapitali alussummaks on Tüرنpu' mälestuse jäädvustamise teostamiseks 1927/28. a. Eesti Lauljate Liidu poolt korraldatud korjanduse sissetulek 1.545 krooni, mille kahe aasta protsendid, s. o. 200 krooni, on määratud auhinnaks 1930. a. eest.

Tüرنpu-nimelise auhinna saamiseks heliloojad esitavad oma koorilaulud (sega-, mees- või naiskoori), mis neil 1930. aasta jooksul on valmivad, kapitali valitsusele *1931. aasta 5. jaanuariks*.

Kapitali valitsusele esitatavad laulud võivad olla kas käsikirjas, trükitud või paljundatud mõnel muul teel. Autori nimi neile võib jääda ka märkimata. Viimasel juhul autori nimi peab olema lisatud käsikirja juurde kinnises ümbrikus, mis alles päle auhinna määramist avatakse sellekohase hindamiskomisjoni poolt.

1930. a. jooksul esmakordselt trükist ilmund ja riigiraamatukogule trükkimise poolt saadetud laulud, mis hindamisele jäänd saatmata, võtab kapitali valitsuse poolt moodustatav hindamiskomisjon läbivaatamisele ja hindamisele.

Selle aasta detsembris moodustab kapitali valitsus vähemasti kolmeliikmelise hindamiskomisjoni tuntu eesti helikunstnike ja muusikategelaste keskest (kelle endi helitööd hindamisele ei tule). Tähendatud hindamiskomisjon asub kapitali valitsusele esitatud laulude läbivaatamisele 1931. aasta 7. jaanuaril ja peab oma töö lõpetama hiljemalt 1. märtsiks 1931. a.

Hindamiskomisjon esitatud laulude keskest valib välja esialgu kümme paremat laulu, mis tehakse avalikult teatavaks „Muusikalehes“ või ajalehis. Varjunimega varustatud autori-ümbrikud jäävad aga seks puhuks avamata.

Väljavalitud kümme laulu antakse ühele või mitmele Tallinna paremale koorile õppimiseks ning võimaluse korral ettekandmiseks Lauljate Liidu poolt selleks korraldatud kontserdil, mil peab viibima ka hindamiskomisjon. Autorile jääb õigus koori valida või ka ära keelata oma laule mainitud kontserdil ette kandmast.

Hiljemini ühe nädala jooksul pärast kontserti astub hindamiskomisjon kokku ning kümne paremaks tunnustatud koorilaulu keskest valib välja parima, mis premeeritakse Tüرنpu-nimelise koorilaulu auhinnaga.

Premeeritud laulu autoril ja selle laulu kirjastajal on õigus laulule edespäidise trükkimise korral lisada märkus, et laul on omandand Tüرنpu-nimelise koorilaulu auhinna.

Tüرنpu' auhind antakse premeeritud laulu autorile või tema pärijaile välja kapitali valitsuse poolt kuu aja jooksul päle auhindamise otsuse avaldamist. Kui auhinnatud laulu autor või ta sääduslikud pärijad laulu eest ei võta vastu antavat auhinnasummat, siis see summa arvatakse kapitali juurde.

Kuu aja jooksul pärast hindamiskomisjoni lõppotsuse avaldamist võib Lauljate Liidu juhatus neid laule, mis kapitali valitsusele saadetakse autori nime märkimata, lasta läbi vaadata eriti selleks moodustatavast helikunstnikest

koosnevast komisjonist. Viimane valib tähendatud lauludest välja paremad ja väljavalitud laulude autoriümbrikke avades astub autoriga läbirääkimisse nende laulude trükkimis- ja kasutamisevõimaluste üle kokkuleppimiseks. Ülejäänud autori nimeta hindamisele esitatakse laulud ühes nende juurde kuuluvate autoriümbrikuga hävitatakse, kui neid kahe kuu jooksul pärast hindamise lõppotsuse teatamist autoritest ei ole viidud ära.

X üldlaulupeo muusikalise ettevalmistuse kava

Lauljate Liidu nõukogu oma koosolekul 29. novembril võttis vastu kava, mille järgi asutakse X üldlaulupidu ette valmistama muusikalisest küljest juba 1931. a. esimesil päevil.

Uudusena tahetakse kasutada laulupeo laulude ettevalmistamiseks ka raadiot. Nii kava järgi algaksid 1931. a. jaanuaris igal pühapäeval raadios X üldlaulupeo tunnid. Sääli 1. analüüsitakse laule suuliselt, 2. korraldatakse tegelikke lauluharjutusi kooridega, 3. kantakse ette laule tervikuna. Kui kõigest sellest peaks jääma üle aega, siis kantakse ette ka laule väljaspool X üldlaulupeo kava, et pakkuda võimalust maakoorijuhtidel tutvuda üldse kooriliteratuuriga ja hää koorilauluga.

Sellised raadiotunnid kestaksid kuni 1931. a. kevadpühini. Seks ajaks loodetakse laul-laulult analüüsida läbi X üldlaulupeo üldkooride kava. Seda tööd sooritades raadio kaudu on võimalik tutvuda koorijuhtidel laulupeo lauludega otse koori ettekandel, mitte klaveril, nagu see oli varemil ajal, ja nad võiksid nädala vältel harjutada pühapäeval kuulnud laule, samuti saaksid nad esitada küsimusi, millele siis vastatakse järgmisel raadiotunnil või „Muusikalehe“ laulupeo-osas.

1931. a. kevadpühil korraldatakse Tallinnas suurem koorijuhtide-päev, mil kantakse ette Tallinna kooride poolt kõik üldkooride laulud. Ka võiksid praktiseerida sääli maakoorijuhid. Lõppeks tuleks korraldada suur kontsert X üldlaulupeo laulest.

1931. a. sügisest kuni jõuluni kestaksid koorijuhtide-päevad linnades, kus kahe-kolme koori koos lauldes üldjuht sooritaks näitlikke harjutusi juhtidele. Võimaluse korral, s. t. kui mõned kohapäalsed koorid on õppind selgeks kõik laulud, võib alata koorijuhtide-päevadega varemgi.

1931. a. jõulust algaksid suured eelproovid üle maa, mis kestaksid kuni laulupeoni, s. o. poolteist aastat.

Selle kava alusel töötades saaksid koorijuhid tutvuda X üldlaulupeo üldkooride lauludega ja nende ettekandmisega kolm korda: 1) raadio kaudu; 2) koorijuhtide-päeval Tallinnas ja 3) koorijuhtidepäevil kohtadel.

Erikooride ettevalmistamiseks tuleks toimida niisama raadios ja kontserdiga Tallinnas. Kuid selle tööga kindlasti tullakse toime kergemini, kuna erikooride juhte on palju vähem ja nad võivad tulla Tallinna kontserdile. See-tõttu jääksid ära koorijuhtide-päevad kohtadel.

Rutake nootide tellimisega!

X üldlaulupeole oli registreeritud 3. detsembril 130 segakoori 4.547 lauljaga. Nagu eeltoodud X üldlaulupeo muusikalise ettevalmistamise kavast nähtub, alatakse üldkooride laulude analüüsimisega ja ettekandmisega raadio kaudu juba 1931. a. esimesil päevil, mis pärast tuletame meelde koorijuhtidele, et neil tuleks rutata noodiraamatu tellimisega, sest kui tahetakse kasutada raadiotundidel saadud näpunäiteid, peaksid kooril analüüsivad laulud olema juba enam-vähem tuttavad ja kooslaul võimalik.

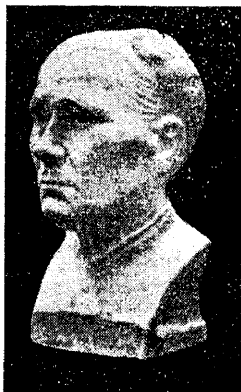
„Olionis“ nr. 11

ilmus keeleteadlase Joh. Aavik'u sulest kirjatükk „Laulupidude maania“, milles tuuakse ebaõigeid andmeid laulupidude kui ka Lauljate Liidu suhtes.

Liidu juhatus kui ka nõukogu on selle kirjatüki suhtes avaldand paha-meelt. Ruumipuudusel ei saa meie käesolevas numbris sellele vastata. Teeme seda järgmises „Muusikalehes“.

Mitmesuguseid teateid

Akadeemiline Rahvaluule Selts korraldas Tartus mälestusõhtu suurima setu rahvalauliku *Miko Ode* mälestuseks, kelle etteütlemise järele omalajal dr. J. Hurt kirjutas 20.720 rida laule, pääle selle vana usku, kombeid, vana-sõnu j. n. e. Samuti dr. O. Väisänen (Soomest) kirjutas veel 1922. a. Miko Ode'lt hulk sõnalist vanavara. Miko Ode oli haruldase andega leelutaja. Ta laul oli tundeline, kaunis. Oma suure lauluande oli ta pärand oma emalt Hedu'lt, kes oli ka otsitud leelutajaid pidulikeks juhtumeiks. Miko Ode surmaga on varisend hauda suuremaid rahvalaulikuid Eestis. On kavatsus talle Petseris püstitada mälestussammast. Soome kujur Alpo Sailo on jäädvustand Miko Ode raidbüstina. Samalt kujurilt on tuntud raided veel teistestki tähtsamaist setu laulikuist — Hilana Taarka'st ja Martina Iro'st.

Setu laulikud

Martina Iro, Miko Ode ja Hilana Taarka (Soome kujuri Alpo Sailo raided)

— Estoonia Muusika-Osakonna segakoor prof. J. Aavik'u juhatusel on asund A. Kapi hiljuti valmind oratooriumi „Hiiob'i“ õppimisele. Oratoorium tuleb esiettekandele arvatavasti veebruaris 1931. Kuna A. Kapi uus teos on suuremõduline ja sääl meeskoorilgi täita tähtis osa, siis on seks puhuks Tallinna Meestelauluselts luband oma abi. Nii töötab sellest oratooriumist kujuneda käesoleva hooaja suurejoonelisem ettekanne.

Lauljate Liidu nõukogu koosolek

Laupäeval, 29. nov., peeti Tallinnas Lauljate Liidu nõukogu koosolek, kus otsustati rida lauljaskonnale tähtsaid küsimusi. Kõigepäält võeti vastu liidu juhatus poolt esitatud X üldlaulupeo muusikaliste eeltööde kava.

Liidu juhatus eettepanekul nõukogu otsustas kõrgendada „Muusikalehe“ hinda alates 1. jaan. 1931. a. ja nimelt: Liidu liikmeile aastatellimine 2 krooni, teistele — 2 krooni 25 senti, poolaasta tellimine sellele vastavalt poole odavam ja üksiknumber — 25 senti. „Muusikalehe“ hinna kõrgendamise tingis asjaolu, et kultuurkapitali summad jäävad järjest vähemaks, seega kahaneb ka toetus Lauljate Liidule, mistõttu ei ole millegagi katta „Muusikalehe“ puudu-jääki ja lehe väljaandmine muutuks üldse küsitavaks.

Pikemalt kaalus nõukogu kadund helilooja Tärnpu' mälestuse jäädvustamist. Võeti vastu Tärnpu-nimelise auhinna kapitali põhikiri, mille järgi iga aasta antakse auhind samal aastal loodud parima eesti koorilaulu autorile. Auhindamisega alatakse juba käesolevast aastast. Nõukogu kinnitas 1931. a. peetavate maakonna-laulupidude, Viljandimaa ja Virumaa, eelarved esitatud kujul. Esimesel on kulud-tulud tasakaalus Kr. 5.950, teisel — Kr. 3.500.

Pääle selle nõukogu võttis vastu juhatuse poolt esitatud X üldlaulupeo korraldamiseks moodustatava organisatsiooni kava, mille järgi Lauljate Liit püüab tõmmata kaasa juubelilaulupeo korraldamisele kõiki suuremaid kultuurorganisatsioone ja tuntud seltskonnategelasi. Ajakirjandusega tiheda kontakti moodustamiseks ja üldse juubelilaulupeo propaganda arendamiseks kavatakse moodustada suuremate ajalehtede ja informatsiooniasutuste esindajaist propaganda-toimikond. Samuti moodustatakse laulupeo ainelise külje eest hoolitsemiseks finantstoimikond. Juubelilaulupeo korraldavast organisatsioonist toome üksikasjalisema kirjutise järgmises numbris.

Lõppeks võeti sõna Tartu ajakirjas „Olionis“ ilmud keeleteadlase (mitte muusikamehe!) *Joh. Aavik'u* artikli kohta, milles põhjendamatute süüdistustega tungitakse kallale eesti lauljaskonnale ja Lauljate Liidule, ning leiti selline tegevus olevat täiesti hukkamõistetav.

Leenart Neuman 45-aastane

Käesoleva kuu 13. päeval sai meie tuntud muusikamees Leenart Neuman 45-aastaseks. Sündind 13. det. 1885. a. Tartus, lõpetand sääl keskkooli ja ülikooli õigusteaduskonna, andus seejärel täiesti muusikale, mida õppis kodu- kui ka välismaal, Berliinis, Itaalias, Moskvas ja Leipzigis. L. Neuman on väheseid kodumaa muusikategelasi, kes on õppind R. Tobias'e juures. Praegu on L. Neuman lauluõpetajaks Tartu Kõrgemas Muusikakoolis. Oli mitmeid aastaid Tartu Akadeemilise Segakoori ja Meeskoori juht ja on juhataud mitmeid laulupidusid ja -päevi, ka IX üldlaulupeo üld- ja meeskoore. Heliloojana ta laulud on tuntud L. Helisalu' nime all.

Suurimad teened omab L. Neuman muusikakirjanikuna. Tema alati huvikülalaseid ja teadmisterohkeid muusikaartikleid on ilmud kui kodu- nii välismaa ajakirjus ja -lehis. „Muusikalehele“ on L. Neuman alati seisnud lähedal, olles selle algatajaid, järjekindlaid väärikamaid kaastöölisi ja kuuludes hiljem toime- tusse, kus ta kaaluka nõuga ja tegeliku tööga on aidand võita palju raskusi.

Praegu L. Neuman viibib Berliinis laulupedagoogika ja häälekultuuri kongressil, mille käigust, samuti saksa muusikauudistest, loodame tuua kirjutusi tema sulest juba järgmises numbris.

Soovime L. Neuman'ile senist püsivust ja viljakust meie muusikaelu arendamises ta küpsemasse ikka jõudmisel!

Veel välismaa tuntuimate helikunstnike arvamusi meie üldlaulupeo kavast

Kui eelmises „Muusikalehes“ tõime kuulsa čehhi meeskoori „Križkovsky“ juhataja O. Hilmera' kiitva otsuse meie üldlaulupeo kava kohta, siis nüüd meile on saabund veel mõningaid kirju, milles üksmeelselt suurima lugupidamisega kirjutatakse meie eeltuleva juubelilaulupeo kavast. Nii märgib tuntud soome helilooja ja koorijuht (ka soome üldlaulupeo juht) *Armas Maasalo*, et eriliselt tähelepanuväärsed meie noodikogus on rahvuslikud laulud, milliseid sääl rohkesti ja annavad sellele oma väärtuse. Samuti, et mitmed eesti heliloojad käsitavad rahvalaule ja -teeme elavalt, lõbusalt ja leidlikult. Seepärast meie lauludes olevat rohkesti laulurõõmu ja laulupidu kava elav ning mitmekesine.

Saksa helikunstnike seltsi esimees, tuntud helilooja ja koorijuht *Arnold Ebel* on ka meie laulupeo noodiraamatu suurima huviga läbi vaadand ja kirjutab

meile Berliinist muu-seas: „Mulle näib, et neis lauludes sisaldub väga palju teie kodumaa omapära. Olen kindel, et lauljad laulavad neid laule suurima rõõmuga ja õnnitlen teid, et teie kodumaal laulurõõm on nii suur. Meil on Saksamaal palju ja ka häid laulukoore, kuid kahjuks kuuldub nüüd kõikjal, et mehaanilise muusika (raadio ja kino) tõttu nende juurdekasv on niigel. Ent me loodame paremaid aegu!“

Kummagi lugupeetud muusiku kirjutised, samuti kui teisedki sarnased, mis meile saabund, sisaldavad ka üksikasjalisemaid kiitvaid arvustusi laulupeo noodikogus olevaist lauludest, mida aga ruumipuudusel pole võimalik ära tuua. Kuid neistki kokkuvõtlikest ridadest näeme, et välismailgi meie laulupeo kava on äratand tõsist huvi. Loodame, et meie lauljad seda kava ka väärikalt suudavad esitada.

VÄLISMAA

MUUSIKALINE ÜLEVAADE

HELSINGI. Möödunud kuu kontserdest väärib mainimist 4. sümfoonia-kontsert, mille kavas oli päänumbriks Soome helilooja *Erik Furuhjelm*'i sümfoonia nr. 1 — D-dur — autori juhatusel. Kontserdil oli kaastegev lauljatar *Maria Kurenko*.

— *V sümfoonia-kontserdi* kava koosnes *E. Melartin*'i helitöist helilooja-professori enese juhatusel. Kontserdi päänumbriks oli Melartin'i VI sümfoonia. Muudest paladest nimetagem süiti balletist „Sinine helm“ ja viiulikontserti kontsertmeister *Arvo Hannikaise* ettekandel.

— *VI sümfoonia-kontsert* toimus prof. *G. Schneivoigt*'i juhatusel. Kavas *Čaikovski* V sümfoonia. Uusimaist töist mainitakse *M. Ravel*'i „Bolero'd“ ja *Z. Kodaly*' „Hary Janos“ süiti. Arvustus märgib, et prof. Schneivoigt — tuli, nägi ja võitis.

— *Soome ooper* lavastas eduga praegu kõigil euroopa ooperilavadel võiduretke jätkava čehhi helilooja *J. Weinberger*'i ooperi „Schwanda torupillipuhuja“. Juhatas *S. Pergament-Parmet*. Kaastegevad *T. Louko*, *A. Winter*, *Väinö Sola* j.t.

— *Helsingi üldlaulupeole* on otsustand päätoimikond üldjuhtideks paluda prof. *H. Klemetti* ja heliloojad *A. Maasalo*, *V. Pesola*, *E. Linnala*. Pääle selle palutakse oma töid juhatama prof. *J. Sibelius*, prof. *R. Kajanus* ja õuekapellmeister *A. Järnefeldt*. Amatöör-orkestreid juhatab dr. *T. Haapanen* ja pasunaakoore *L. Linnala*.

Soome helilooja *Emil Kauppi*, kelle ooper „Nõmmekingsepad“ oli hiljuti Helsingis esietendusel, on mõni päev pääle oma ooperi esietendust teadmatult kadund. On olnud kuuldusi, nagu oleks teda nähtud Tallinnas. Kuid täpsamad andmed puuduvad. Peitsei jätkab otsimist.

KOPENHAAGEN. Kuninglikus ooperis on pääle „Manon Lescaut“, „Don Carlos'e“, „Müüdüd mõrsja“ j. t. lavastatud *Max Reinhardt*'ilt operett „Nahkhiir“, mis on saand nii suure edu osaliseks, et kõik etendused kahekordsete piletihindadega on müüdüd välja. Sarnast tungi ei ole olnud aga ühelgi kontserdil, olgugi et esinesid nimekad kuulsused: klaverikunstnikud *Ignatz Friedman*, *Borovski*, *Godovski*, viiuldaja *Marteanu* ja helilooja *Hindemith*, kes mängis oma töid. Kontsertpubliku puudus kirjutatakse raadio arvele.

LONDON. Orkestrikontsertide hooaja avas andekas ja võrratu dirižent dr. *Adrian Boult*, juhatahes *Brahms*'i IV sümfooniast ja *Ravel*'i „Daphnis ja Chloe'd“. „Filharmoonia“ orkester *Thomas Beecham*'i juhatusel tõi seekord kuuldavale *Mozart*'i töid, ta vähemaid palasid, siis sümfoonia C-dur, klaverikontserdi F-dur ja kontserdi viiulile ja violale. Dr. *Malcolm Sargent* juhatas

orkestrikontserti, mille kavas olid Beethoven, Bach ja Brahms. Solistideks: Carl Flesch, Piatigorski ja A. Schnabel.

PARIIS. Vene ooperi hooajal esineb „Théâtre des Champs-Élysées“ *Feodor Šaljapin* oma paremais osades oopereis: „Vürst Igor“, „Sadko“, „Tsaari mõrja“, „Näkingeid“ ja „Boris Godunov“.

Jeanne Evrard, Pariisi ainuke naisdirigent, juhatas novembris sümfoonia-kontserti, mille kavas olid päämiselt Händel'i, Bach'i, Mozart'i, Coupernik'i j. t. tööd.

Vene lauljatar *Maria Kurenko* andis hiljuti Pariisis oma esimese kontserdi.

PRAHA. Rahvusvahelise arvustajate kongressi puhul olid ka pidulikud ettekanded ooperis. Mängiti hää eduga *Kurt Weill*'i „*Mahagonny*“ ja čehhi tähelepanuvääriva helilooja *Ottokar Jeremias'e* „*Vennad Karamasov'id*“. Čehhi filharmoonia-orkester *Talich*'i juhatusel esitas čehhi heliloomingut *Suk*'ilt, *Novak*'ilt, *Martínu*'lt, *Ostrčil*'ilt ja *Fidelio Fínke*'lt.

RIIA. — Lauljatar *E. Ers-Koslovskaja* ja pianist *A. Dsirka* korraldasid novembris kontsertreisus, esinedes 8 provintsilinna keskkooles ettekandega naabermaade — Eesti, Poola ja Leedu — muusikaloomingust. Ettekannete selgituseks peeti referaate.

— Lauljatar *Karius* andis novembri alul kontserdi, mille kava koosnes vaid moodsa kooli heliloomingust, nii: *Paul von Klenau*' „Jutlemised surmaga“, *Krjukov*'i ja *Alexandrovi*' „Uut Riiale“ ja *M. Kovalski*' „Kuupaistelaulu“. Arvustus märgib nende laulude raskestimõistetavust ja kuulamisel väsitavust.

— Eesti, Läti ja Leedu teatridirektorite nõupidamise tegeliku tulemusena esines Riias novembri keskpaigu Leedu Riigiooperi ansambl ooperitega „Aida“ ja „Padaemand“. Sellele järgneb loodetavasti Riia ooperi vastukülaskäik Leedusse detsembris.

Muusikapidustusi

— Seekordsed rahvusvahelised (VIII) muusikapidustused korraldati Belgias — *Lüttichis*. Esitati vaid modernistlikku muusikat, mille loojate hulgast tõstatetakse esile belglane *Marcel Poot*, venelane *Mossolov* ja inglane *William Walton*. Järgmised rahvusvahelised muusikapidustused kavatakse pidada Oxfordis.

— *Veneetsia* muusikapidustuste kavas oli rohkesti itaalia heliloojate uudisteoseid, nii *Castelnuovo-Tedesco*'lt, *Santoliquido*'lt, *Massarani*'lt, *Tomasini*'lt, *Alfano*'lt j. t. Varemast heliloomingust mainigem töid välismaa heliloojailt: *Hindemith*'ilt, *Milhaud*'lt, *Stravinski*'lt, *Honegger*'ilt, *Bartok*'ilt, *Kodaly*'lt, *Prokofieff*'ilt j. t. Kontserdil esines *Augusteo*-orkester andeka *Molinari*' juhatusel.

— *Königsbergi* helikunsti pidustused esitasid mitmekesist muusikat. Sümfoonilisest muusikast tõstatatakse esile *Vladimir Vogel*'i „Sinfonia fugata“, *Nikolai Lopatnikov*'i „Sümfoonia“ op. 12 ja *Alban Berg*'i kontsertaaria „Der Wein“.

Kammermuusika alal esinesid päämiselt nooremad heliloojad. Väljapaistvamaks teoseks nimetatakse *Wilhelm Maler*'i monumentaalset „Concerto grosso“t, noorukese *W. Fortner*'i „Keelpillide kvartetti“ ja *E. Schulhoff*'i humoristlikku „Divertimento“t.

Ooperiloomingust esitati *Alban Berg*'i omapärane „*Wozzeck*“, mis pühitseb oma võidukäiku juba kahekümnel euroopa laval. Pääle selle tuli esiettekandele *E. Toch*'i uus ooper „*Lehvik*“, millele aga ei ennustata hääd tulevikku.

Koorimuusikast nimetatakse iseäranis tähelepanuväärseks *O. Besch*'i „Advents-Kantaati“.

Suurimat osa pidustuste ettekandest juhatas *Hermann Scherchen* oma hiilgava orkestriga.

— *Bach*'i pidustuste puhul Kiilis korraldati seitse suurt kontserti, millel muuseas kanti ette *Bach*'i vähetuntud tööd, nagu raske ja kunstitüüsilik „Klaveriharjutused — kolmas jagu“ („Klavierübungun dritter Teil“) ehk n.-n. katekismuse koraalid. Isegi lavaliseks ettekandeks leidis midagi; nimelt lavastati „Üks *Bach*'i perekondlik päev“, milleks kasutati üht *Bach*'i noorpõlve helitööd.

Helitööde võistlusi

Ameerika selts „Musical Fund Society of Philadelphia“, 400 Chestnut street, on kuulutand välja võistluse helitööle, mis oleks kirjutatud *keelpillide kvartetile orkestri saatel*. Auhinnaks on määratud 1000 dollarit. Helitöid võetakse vastu ülaltähendatud aadressil kuni 31. detsembrini 1931. Varemil võistlusil on oma tööde eest auhinnad omandand ungari helilooja *Bela Bartok*, itaallane *A. Casella* j. t.

Saksamaa Sotsialistlik Kultuurühing on avand võistluse lauludele, mis oleksid lihtsad, kergesti arusaadavad, haaravate viisidega ning sobivad laulmiseks mass-kogunemistel ja pidulikel juhtudel. Parima laulu eest on auhinnaks määratud 500 saksa marka, 2. auhind 300 s. mk. ja 3. auhind — 200 s. mk. Saatetähtaeg — 1. jaanuarini 1931. Lähemaid teateid võib saada aadressil: „Sozialistisches Kulturbund. Berlin, S. W. 68, Lindenstrasse 3.“

Uusi oopereid

— *Franco Casavola*, kelle ooper „Kaliifi küürakas“ Milaanos ja Roomas saand suure edu osaliseks, on kirjutand balleti „Hopfrog“. Esiettekannet on nähtud ette Rooma ooperis.

— *Jakob Knoller* on kirjutand neljavaatusliku ooperi „Esther“, mille tekst osaliselt võetud piiblist.

— *Nikolai Lopatnikov*'il on teoksil ooper „Danton“, mille libretto koostatud Büchner'i draama „Dantoni surma“ järele.

— *A. Paštšenko* groteskne ooper „Tsaar Maximilian“ on Leningradis saand määratu edu osaliseks.

— Uued revolutsioonilise sisuga vene ooperid on:

Protopopov — „Esimene ratsadivisjon“.

Popovinkia — „1905“.

Borondinski — „Rindel ja seljataga“.

Korčmarev — „Kümme päeva“.

Liutošinski — „Terasvõru“.

Samasisulised on ka balletid „Spartakus“ ja „Mäed marsivad“.

— *Benno Bardi* on kasutades Reinhard Keiser'i meloodiaid kirjutand lõbusa ooperi „Pöörane kapellmeister“. Esiettekannet Königsbergis.

Uudiseid kontsertpoodiumile

— *A. Honegger* töötab suurema vokaal-instrumentaal-kompositsiooni kallal. Teos tuleb kuues osas.

— *P. Hindemith*'ilt ilmus uus klaverikontsert.

— *H. Hermann* on kirjutand meeskoorile ja kammerorkestrile või klaverile teose, mille nimeks on „Kooriburlesk Zoo's“.

— *Villem Kes* on Brahms'i C-dur klaverisonaadi töötand ümber suurele orkestrile. Ta olevat 50 a. eest Brahms'i'lt saand selle idee.

— *Sostakovič*'i sümfoonia „Esimene mai“ on Leningradis saand hiilgava edu osaliseks.

— *Joachim Stučevski*'lt on ilmund neli juuditantsu klaverile, milles elavalt joonistatud juudi rahvuslik omapära.

Mitmesuguseid teateid

— Viimasel ajal on hakand äratama tähelepanu noor, Tallinnast pärit, helilooja *Nikolai Lopatnikov* (sünd. 1903. a.). Ta sümfoonia op. 12 on leidnud vastuvõtu sarnaste kuulsate dirižentide kontsertkavadesse, kui B. Walter, O. Gabrilovič, Busch j. t. New-Yorgis juhatas hiljuti E. Kleiber N. Lopatnikov'i „Introduction ja Scherzo't“. Sama tuleb lähemal ajal ettekandele Berliinis. Väga hääde arvustuste osaliseks on saand ta klaverikontsert op. 15 ja kontrastid klaverile op. 16. Arvustus märgib, et N. Lopatnikov'i muusika haarab oma tõusu, eluliste meloodiate, jõurikkuse ja omapärase rütmiga. N. Lopatnikov

on õppind Helsingi ja Peterburgi konservatooriumes ning hiljem saksa helilooja Ernst Toch'i juhatusel. Hiljutisel Königsbergi helikunsti pidustusel on N. Lopatnikov tunnustatud suureks andeks.

— Königsbergi ooper on hakand korraldama järjekindlaid kinniseid makseta ooperietendusi tööta töölisile. Need on saand väga elava osavõtu osaliseks.

— Viini helilooja *Alban Berg*'i ooper „Wozzeck“ on moodsas muusikalavastuses menukamaid, mis end läbi löönd. Nii on operit mängitud Berliinis, Prahhas, Leningradis, Viinis, Königsbergis, üldse peaaegu kõigis suuremais muusikalisis tsentrumeis.

— *Edurikkaimaks ooperiks möödunud hooajal* oli noore čehhi helilooja *Jaromir Weinberger*'i (sünd. 1896) koomiline muinasooper „*Schwanda torupillipuhuja*“, mis mitmesuguseil ooperilavadel elas läbi 700 etendust.

— *Jean Sibelius*, kuulus soome helimeister, pühitses 8. det. s. a. oma 65. sünnipäeva.

— *Emil Sauer* pühitses hiljuti Berliinis oma 50. aasta kunstnikujuubelit klaveriõhtuga, millel ta suurearvuline austajate-ring võis jälle imetella ta ikka veel noorusvärsket ettekannet.

— Kuulus dirižent *Villem Mengelberg* on võtnud vastu allaise orkestrijuhi koha Londoni sümfoonia-orkestris. Seejuures ei katkesta ta sidemeid oma endise orkestriga Amsterdamis.

— *Bordeaux*' „Grand-Théâtre“ kavatseb lavastada balletina R. Schumann'i „Karnevali“.

— Pianist *Paul Emerich* on asutand *pianistide seminari* võrgu, milles noored klaverimängijad võivad saada õpetust aineis, mida nad ei õpiks konservatooriumes ega akadeemiais. Õppekavas on vormi ja stiili analüüs, klaveri ajalooline areng, praktiline õpetus uutes klaverimängu meetodeis, nõuanded kontsertkava korraldamisel, virtuooslik mäng, raadiosaatemäng j. n. e. Osakonnad on Viinis, Pariisis, Prahhas, New-Yorgis ja Budapestis. Määratud arvu õppejõudude hulgas on ka *Sergei Rahmaninov*, *Claudio Arrau* j. t. suurusi.

— Saksa helikunstnike päev Dresdenis 2.—7. oktoobrini möödus edu tähe all. Teoreetiliste arutluste osa jäi täiesti muusikaliste ettekannete varju. Viimaseist osutusid nimetamisväärseiks *Othmar Schoeck*'i uus ooper „Kalamees ja ta naine“ (Grimm'i muinasjutu aineil) ning „Don Ranudo“. Pääle selle oli huvitavaid kontserte igal muusikaharu alal, mis kõik valitud kuulajaskonnalt võeti hästi vastu.

— *Brigitte Pfeffer*, väike 5-aastane berliinitar, võivat mängida pääst klaveril keerukamaid kompositsioone pääle nende esmakordset kuulmist. Tüdruk olevat võetud vastu Berliini Kõrgemasse Muusikakooli vabakuulajaks, kuigi ta ei tundvat veel noote.

— Leipzigi kauaegne raadio-juhataja *Alfred Szendrei* on raadio-muusika alal esimesena promoveerind Leipzigi ülikooli juures dr. phil. tiitlile. Ta väite-kiri: „Raadio ja muusikaharrastus“ on esimene sellesarnane.

Grammofoniudiseid

„His Masters Voice“ grammofoniselts Ameerikas on sümfoonilise muusika edustamiseks väljakuulutatud võistluse puhul annetand rahalisi preemiaid Robert Russel-Bennet'ile, Ludvig Grünberg'ile, Ernst Bloch'ile ja Aaron Copland'ile, igale 5000 dollarit (umbes 2.000.000 e. senti) ühe kompositsiooni eest. Jurys olid: Kussevitski, Stock, Stokovski, Ganz ja pr. Olga Samarov.

Columbia grammofoniplaatidel on ilmund Jean Sibelius'e „Sümfoonia nr. 2“ prof. Robert Kajanus'e juhatusel.

Mengelberg'i juhatusel on Concertgebouw' orkester mängind: Čaikovski „Romeo ja Julia“ avamäng, Brahms'i „Pidulik avamäng“ ja „Sümfoonia nr. 1“, Liszt'i „Mefisto valss“ ja D'Indy „Intro“.

Bruno Walter'i juhatusel on mängitud: Wagner'i „Lauluseppade avamäng“ ja Strauss'i „Roosikavaler“ — valss.

Viiuldaja *Sziget*'ilt ja *Bela Bartok*'ilt on ilmund rumeenia rahvatantsud, autoriga klaveril.

„Sevilla habemeajaja“

Selle operi valmistas G. Rossini tellimise pääle — karnevaliks — 13 päeva jooksul. Aeg oli tõesti lühike. Impressaario närvises.

Kõik asjaosalised kolisid elama Rossini' juure. Sterbini — libretist, ära- kirjutaja oma abilistega, ning samas õppis ja proovis ka laulja Zamboni j. t. 13 päeva jooksul aga oli ooper lõpetatud.

Maestro hingas kergemini. Ta ei olnud selle aja jooksul sammugi saand välja toast: eht röövlihave ehtis ta nägu: „Miks pole ma vähemasti käind habemeajaja juures?“ — mõtiskles Rossini. Kuid samas naeris: „Habemeajaja“ ei olnud ju veel valmis.“*)

Kuid esimene operi ettekanne luhtus täieliselt. Algas see nii. Rossini ise ilmus juhataja-puldile puuvillakuues, mille värv publikule otsekohe löi rõõmsa meeleolu ja kutsus esile naerupuhanguid. Vaevalt oli Almaviva puudutand oma gitarri, et laulda serenaadi Rosinale, kui kõik keeled katkesid. Sama juhtus Figaro mandoliiniga. Basiliol oli õnnetus laval ninali kukkuda, misjuures tal nina hakkas jooksma verd ja määris ta valge krae. Kui näitleja kavatses laval mantliga puhastada verist nägu, puhkes saalis säärane naerutorm, mis mattis muusika ja sundis Rossini' pagema koju. Sää! ta end varjas teise päeva õhtuni, et hoiduda publiku pahameeleavaldistest. Suur oli aga ta üllatus, kui järgmisel õhtul pääle teist, õnnestund etendust suur austajateparv ilmus ta maja ette, et kanda maestro kätel läbi linna.

Nüüd Berliini riigiooperis Vabariigi platsil etendati Rossini' „Sevilla habemeajajat“ uues lavastuses. Oli katsutud seda operit transponeerida osalt 1930. aastasse, s. t.: härrad liikusid smokinguis ja valgeis vestes, kuid daamid olid 1890. a. tuuletēs. Lavapildid kujutasid kaasaegset väikelinna. Kas ei tundu see pentsikuna?!

Haruldane kokkusattumine

Ühel paadisõidul Edvard Grieg'ile inspireerus ilus muusikaline teem. Ta noteeris selle paberile ja pani enda kõrvale pingile. Ent märkamatult viis tuule- puhang paberilehekese vette. Ta sõber õngitses selle märkamatult välja ja viivukese aja järel hakkas tasa omaette vilistama paberile noteeritud teemi.

Grieg kahvatas... „Mis see on?“

Sõber lihtsalt: „Ah, vaid üks idee, mis praegu läbistas mu aju.“

„Kuradile!“ vihastas Grieg, „minulgi oli praegu just samane idee!“

*) Käesolev anekdoot kuni siiani ja järgmine on võetud E. Decsey' anekdootide kogust „Die Spieldose“ — J. Engelhorn'i kirj. Stuttgardis.

100%

ON MUUTUNUD LÖÖKLAUSEKS! KUID ON KA TÕSIASI, ET TEIE TÕSTATE OMA JÕULU- MEELEOLU 100% PEALE, KUI VARUSTATE END PÜHADEKS HÄÄDE

GRAMMOFONIPLAATIDEGA

NEID LEIATE KÕIGE MITMEKESISEMAS JA SUUREMAS VALIKUS

RAADIO-VALVE E. NYSTEN'I JUURES,

TALLINNAS, NUNNE NR. 8.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Riho Päts.
Tellimishind aastas L. L. liikmeile 2 kr., teistele 2 kr. 25 senti.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Rataskaevu 22, telef. 431-82.
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, Väike Pärnu mnt. 31.

MUUSIKALEHT

1931. a. — VIII AASTAKÄIK

Tellimishind 1931. aastaks:

Lauljate Liidu liikmele 2 krooni, teistele 2 kr. 25 snt.
Poolaastas L. L. liikmelle 1 kroon ja teistele 1 kr. 15 snt.

Hinnakõrgendus on tingitud raskeist majanduslikest tingimustest, millises „MUUSIKALEHT“ senise hinna juures on pidand ilmuma. Vaatamata hinnakõrgendusele — „MUUSIKALEHT“ jääb odavamaks ja seega ka kättesaadavamaks ajakirjaks Eestis. — — —

Tellimisi võtavad vastu:

„Muusikalehe“ levitajad koorides

Kõik postiasutused

Muusikaärid ja raamatukauplused

„Muusikalehe“ talitus, Tallinna, Rataskaevu 22

Tellimishinna võib saata ka postmarkidena kirja-
ümbrikus.

Tellimiste vastuvõtt 1931. aastaks avatud.

Rutake tellimisega!

„Muusikalehe“ toimetuse ja talituse aadr.: Tallinna,
Rataskaevu 22, telef.

KOGU NOORPÕLVELE

on määratud noorsoo
KULTUURIAJAKIRI

„EESTI NOORUS“

On vana tõde, et noorsugu vajab oma arengu teel kasvatust, eeskujusid, aateid, kasulikke teadmisi, kogemusi, juhiseid ja õhutusid. Vahendeid sel alal on seekohaselt toimetatud noorte ajakiri „EESTI NOORUS“.

„EESTI NOORUS“ kolmandal aastakäigul 1931. a. ilmub järjekindlalt kord kuus Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse (ÜENÜ) Keskjuhatusel väljaandel, olles praegu ainuke elluastuva noorsoo ajakiri Eestis.

„EESTI NOORUS“ on ühtlustavaks sidemeks kultuurilisest tegevusinnust tiivustatud noortele noorsooliikumise, noorsoo isetegevuse tööpõllul.

„EESTI NOORUS“ täieneb sisult järjekindlalt tuntud noorsootegelaste, kõigi noorte ja noorsoosõprade kaasabil. „Eesti Noorus“ on sõbraks ja nõuandjaks igale noorele kultuuriliste ülesannete taotlemisel, tuues artikleid, väitlusi, arvustusi, ringvaateid, vesteid rasvuslik-omapärase kultuuri, seltskondliku elu, ühistunde, õigluse, tehnika, maatulunduse, kehakultuuri j. m. aladelt, ilukirjandusliku loomingu katseid, pilte jne.

„EESTI NOORUS’e“ tellimine ja levitamine on kõigi arengumeelsete noorte ja noorsoosõprade aukohus. „Eesti Noorus’e“ tellimisi võtavad vastu kõik E. V. postiasutised, tellimiste vastuvõtjad kohtadel ja „E. N.“ talitus Tallinnas, Lossi pl. 4.

Tellimishind: aastas 1 kr. 80 s., poolaastas 1 kr.

Rutake tellimistega 1931. aastaks!

Saadaval on ka eelmisi aastakäike vähesel arvul.

„Eesti Noorus’e“ toimetuse ja talituse.
Tallinna, Lossiplats 4.

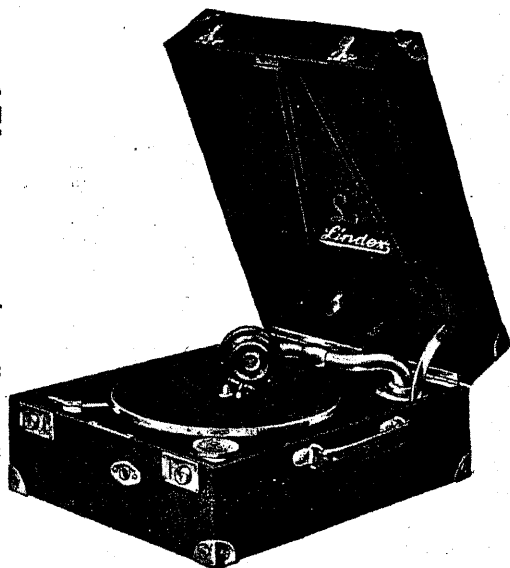
PARLOPHON & BEKA

muusikaga valmistate endale

jõulurõõmu,

kui ostate meie suurest valikust GRAMMOFONI.

Soovitame eriti **LINDEX** kohvergrammofone,
hinnaga Kr. 80.—

Lisaks valige endale meie
rikkalikust plaatide-laost

JÕULUPLAATE, näit.:

Ma tulen taevast ülevalt } Sekstett: I. Loo-Aav, O. Vääter, K. Ots, K. Raag, A. Tamm, A. Rinne.
Oh kuusepuu

Püha õö } Sekstett: I. Loo-Aav, O. Vääter, K. Ots, K. Raag, A. Tamm,
Kui armsalt jõulupuu meil' hiilgab } A. Rinne.

Püha õö } Segakoor.
Oh sa õnnistud

Üks roosike on tõusnud } Meeskvartett
Oh sa õnnistud

O du fröhliche, o du selige } Gertrud Baumann,
Stille Nacht, heilige Nacht } Irmler Madrigal koor.

Unterm Weihnachtsbaum I/II — Kahek. kvartett.

Es ist ein' Ros'entsprungen } Parlophon-koor.
Sanctus aus dem Requiem

Weinachtsgesang } Irmler Madrigal koor.
Allein Gott in der Höh'

Süsser die Glocken nie klingen } Sieber mees-
Es ist ein' Ros' entsprungen } kvartett.

GRAMMOFONI-, RAADIO-, JALGRATTA- ja FOTO-ERIÄRI

TORMOLEN KO

Tallinna, Harju 37, tel. (2)15-01, (2)15-02. Osakond: Narvas, Joala 18.

Muusikaleht

Ar 930P
Muusikaleht

Muusikaleht ilmab kord kuus, huvitava sisuga, hulga piltidega ja ilustustega ning värviliste kaantega.

Muusikaleht on vanem ja ainukene muusikaajakiri Eestis, seepär. loeb seda iga muusikaharrastaja.

Muusikalehe eesmärgiks on üldse muusikaelu igakülselt valgustada, eriti aga kõigiti kaasa aidata kodumaa muusikaelu arenemisele. Selleks

Muusikaleht toob artikleid tähtsamate muusikaliste küsimuste üle igal alal, ülevaateid ja arvustusi kontserdest, oopereist, muusikakirjandusest, kodu- ning välismaa muusikaelust, viimases naaber- ja hõimurahvaste muusikale erilist rõhku pannes.

Muusikalehe kaastöölisiks on kodu- ja välismaa tuntumad helikunstnikud ja muusikateadlased:

TALLINNAS: prof. J. Ravik, E. Rav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, H. Krull, R. Kult, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdigi, V. Nerep, R. Päts, prof. P. Ramul, M. Saar, prof. J. Tamm, prof. A. Topman, J. Vaks, T. Vettik, E. Vörk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Krant, L. Neuman, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAAL LINNHADES: Joos. Ravik (Kuresaare), F. Klement (Valga), C. Kreek (Haapsalu), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Võru), E. Meisiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Välbe (Narva) j. t.

VÄLISMAAL: prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Pariis, Milaano, London, Brüssel).

Muusikalehe toimetusse kuuluvad: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Teodor Vettik.** Pää- ja vastutavaks toimetajaks on **Riho Päts**